

M A K Tár

2006/10. szám

Alapította: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Sarkady Sándor:

A „kapuváros” művészete

Sopronról

6. oldal

Bozai Ágota:

A muzsika micsodája?

8. oldal

Vári Attila:

'56 törtszám

11. oldal

Somhegyi Zoltán:

Középkori installáció

17. oldal

Aknai Tamás:

Aranyfüst, zsákvászon...

A szakrális művészetről

20. oldal

Karcpoétika

„Nincs olyan szenvedési állapot, melyben enyhülési folyamat ne szerepelne. És ez az enyhülési fok: a boldogság. Ezért van az, hogy mindenkinek mást és mást jelent. Mindenkinek a legkínzóbb vágy megszűntét. Rabnál ezt a folyamatot egyedül a képzelet végzi.”

Gérecz Attila

Dokumentumfilmje, az Erdély 1956 – melynek riportere és rendezője is – 2005-ben díjat nyert a Magyar Filmszemlén. A napokban volt a bemutatója A vélt szabadság ára című filmjének, mely a romániai ki-sebbség 1945 utáni felszámolásának krónikája. Önmagát mégsem rendezőnek nevezi, hanem kultúrakutatónak. Paskándi Géza grandiózus írói hagyatékának is ő a kezelője, s hogy mennyire jó sáfára, azt az is példázta, hogy ez év november 29-én Paskándi-est lesz Londonban a Covent Gardenban, a Magyar Házban. Másnap az ő ötvenhatos Erdély filmjének angol változatát vetítik ugyanott az angol közönségnek.

– Mikor kezdél foglalkozni Erdély ötvenhatjával?

– A férjem tanulmánykötetét, a Méltó túlélést szerkesztettem a Hamvas Intézet számára. Ebben a hetvenes évek derekától Géza haláláig, vagyis a kilencvenes évek közepéig írt esszék, tanulmányok sorakoznak, s van köztük egy, ami ötvenhatról szól. Géza benyomásairól. Ennek az írásnak megdöbbentő hatása volt. Ültek döbbenet, én meg nem akartam elhinni, hogy itt ennyire nem tudni erről semmit. Fel is kértek, talán 1999-ben, hogy vállalam el az erdélyi ötvenhat feldolgozását. Magnófelvételek, írásos adatbázis. Belevágtam. Tehát Géza nyomán kezdtem el, és mégsem. Nem az ő ötvenhatos volta miatt.

Köszönjük mindenkinek, aki adója 1%-át a Dream Team Színház Kulturális Egyesületnek (közhasznú társadalmi szervezet, adószám: 18239067-2-43) ajánlotta fel.

A 115.782,-Ft-ot az egyesület éves működésére fordítottuk.

Köszönettel:

Tóth Imre

a Dream Team Színház Kulturális Egyesület elnöke

további információk: info@dream-team.hu

A fakopáncs boldogsága

Beszélgetés Paskándiné Sebők Annával

– Mit kell tudnunk az erdélyi ötvenhatról?

– A magyar forradalom idején Erdélyben is megmozdult a magyarság. Ez aztán jó ürügyül szolgált a román államnak arra, hogy a romániai magyar értelmiséget megtizedelje. Emberek tízezreit hurcolták el, többségüket be is börtönözték. Az erdélyi 56-os események megtorlása kirívóan kegyetlen volt, nem arányosítható az elkövetett bűnökkel: az esetek többségében ártatlan embereket ítéltek el. Az volt a hatalom célja, hogy megbontsa a népet, a magyarságot, az értelmiséget. Régi taktika: semmissé tegyél meg vagy kényszerítsd olyan helyzetbe, hogy önként keljen menekülnie.

– Gézának mi volt a bűne? Hogyan lett ötvenhatos?

– Kolozsvári diák volt, költőként is ismert már, s a Bolyai Egyetemen alakult diákszövetség felkérte, vegyen részt a programterv kialakításában. Azt az öt diákok, akik a pontokat megszövegezték, előbb ítélték el, Gézát, aki kiegészítette a tervezetet, valamivel később. Aztán 1956 decemberében párthatározat született arról, hogy a magyar értelmiséget, főleg a fiatalokat, rá kell venni, írjanak alá elítélő nyilatkozatot ötvenhatról. A kolozsvári írószövetségi tagok közül ketten tagadták meg: Székely János és Géza. Így lettek ötvenhatosok. Gézát 1957. március 19-én tartóztatták le. A vád: egyetért ötvenhat eszméivel, nacionalista és lázító.

– Mit tudál a börtönről? Mit mesélt el abból, amit átélt?

– Semmit. Úgy tett, mintha semmi sem történt volna. Háromévente elejtett valamit. Inkább csak hangulatok, benyomások kapcsán. „Ugyanilyen rongyosok voltunk.” „Akkor nagyon megverték.” Mintha kitörölte volna az emlékeze-

téből. Halála után olyan dolgokat tudtam meg – megveretése, magánzárka s a többi kegyetlenség –, hogy ha már 1999-ben tudom azt, amit később, a riportalanyaimtól meg a titkosszolgálati anyagokból tudtam meg, nem lett volna lelkierőm belekezdeni a munkába.

– Mit gondolsz, hogyan élte meg a börtönt?

– Géza életimádó ember volt. Az iróniája, a szóviccei, a váratlan gondolatársításai. Aki ismerte, tudja. Szeretett tudott élni. Élmeny volt vele eltölteni egy délutánt a fehér asztalnál. De nem ez a fontos. Géza szabadnak született. A szabadság nem mindenkinek adott. Van – ha van. A szabadság nem kívül van. Bennünk van. Ahogy az igazság. Olyan ember is létezik, akinek nincs szüksége a szabadságra. Géza szabadsággal született. Ezt a szabad embert tették tönkre. Megbocsátott, de sebesült maradt. Nem beszélt róla, soha tőkét nem kovácsolt belőle, de nem felejtett. Nem maradt ugyanaz az ember.

– Hogyan jutottál a filmig?

– Az intézetben a munkát leállították, de tudtam, ezt ki kell kerekíteni, filmként befejezni. Akkor fordultam a perek felé. Több mint huszonhatezer-öttszáz elítélt 1956 és 1968 között. Zsidók, németek, románok, magyarok. Országos arányukhoz képest a magyarok körülbelül tízszeresen szerepeltek az elítéltek között. A perekből látszik, hogy majdnem mindenki jobbítani akarja magát. Csupa hőssel készíttettem interjúkat. Azért egyikük-másikuk, néha egy kis ital is segített benne, kibökte az igazat: sügött. Csupa elégedetlen, szomorú hős. Mert ahogy 1989 után itthon sem, hát Erdélyben sem szolgáltattak igazságot. Nem lett kimondva, hogy kik a felelősök. Elkenték. A Rejtekhelyben

van egy monológ. Valahogy így: „Ha minden elszabadul, már nem lehet az értékest az értéktelentől, az ocsút a tiszta búzáától megkülönböztetni. Mint ahogy a forgószelemben is kavargó minden: Bibliából kihullott lapok és a szaros papír, a zászló foszlánya és az asszonyok tisztátalan vérével ittasult rongydarab, a könnyesepp és a hügy. Nincs az az isten, aki megkülönbözteti a szenteket a latroktól.”

– Börtön, Duna-delta, szabaddulás, szilencium, megfigyelés. Kik voltak a beszélői?

– A legjobb barátok is. Sokan. Én nem akarom megnevezni őket. A titkosszolgálati iratokból minden kiderült. Én nem akarom beköpní azokat sem, akik köptek. Hozzák meg a törvényeket, vizsgálják meg, hogy mi volt akkor, milyen társadalmi, politikai környezet. Ez kemény munka. Itthon is elmaradt. Anélkül pedig nem lehet tisztázni semmit. Minden elkenődik, összerosódik. Augjász istállóját kitakarítani munka. A halál is munka, a szülés is munka. Minden munka. Amit meg kell csinálni.

– Az új filmed? Mondj valamit a vélt szabadság áráról.

– A romániai kisebbség elüldözéséről szól. Aki ment, elvetették a javait. A falurombolási terv megszületése adta a következő lökést. A kisebbségben született, ha elmegy, csak „vélt szabadságba” megy, nem ver igazán gyökeret. Lehet jó kutató, nagy művész, de sérült marad. Az Úristen sokszínűre teremtette a földet. Mert úgy szép. Azt kérdezted, mi vagyok. Fakopáncs. Kopácsolok. Szedem a nyüveket. Mindig egyet. Hogy éljen még a fá. Arra kérem Istent, hogy ha van lélek-vándorlás, és miért ne lehetne, akkor a következő életben hadd legyen korpa vagy zsurlófű. Mert ebből elég volt.

Szárás Miklós György

Ketten Párizs ellen

A Vaszaryak és a Káposztás ökor nadrágja

Kezdhethénk úgy, hogy Vaszary Gábor a harmincas évek polgári lektűr-irodalmának Rejtő Jenő és Aszlányi Károly mellett az egyik legnépszerűbb képviselője volt, aki 1947-ben – az egykori irodalmi ki kicsoda eufemisztikus megfogalmazása szerint –, Nyugatira távozott” kedves öccsével, Vaszary János színműíróval együtt, hogy ott aztán Gábor von Vaszaryként legyen világhírű író, akinek könyveit csak a német nyelvterületen milliós példányszámban nyomtatják.

Kezdhethénk úgy is, hogy Vaszary Gábor – Rejtő Jenő és Aszlányi Károly mellett – az a harmincas évekbeli figura volt, akinek megsárgult, régikönyv-szagú kötetait a szédítően hosszú nyári vakációk alatt az ember előkötötte a nagypapa könyvesszekrényének alsó-hátsó soraiból, hogy sírva röhögje végig a délutánt azon, hogy kell Párizsban egy kiló sást és habkóvet vásárolni vagy régiségkereskedőnek lenni, továbbá étlapot fordítani 1800-as évekbeli német-francia szótárból, hogy aztán az ember megkóstolhassa a Dohányzó hal kanapéi (Canapés de poisson fumé) vagy a Káposztás ökor nadrágja (Boeuf aux choux), esetleg a Lihegő almák (Pommes soufflées) elnevezésű ételeket.

De kezdhethénk úgy is, hogy Vaszary Gábor nagyjából a magyar Wodehouse vagy Leacock, csak amíg a britek, akik konkrétan azon a világnyelven beszélnek, amelyen Shakespeare vagy Dickens írt (ráadásul még John Lennon is), megengedhetik maguknak, hogy úgy-ahogy tiszteljék a könnyű irodalmukat is, nálunk a kis nyelv-kis ország-nagy frusztráció elvérvényesül: a szerző emlékéit (csakúgy mint Aszlányiét), tényleg már csak a családi könyvesszekrények mélye és néhány, biztos üzleti sikerre menő könyvkiadó újra megjelentetett Vaszary-kötetei őrzik – a komoly idegen szavakkal operáló magyar irodalom-történet nem igazán. (Arra mindig is kíváncsi voltam, hogy valaki miért ül neki megírni valamelyik Nagy Író élet-

művéről szóló tanulmánykötet kiegészítő tanulmánykötetének magyarázatát ezerhétszázötvenkét lábjegyzettel, és utána miért éri úgy, hogy valamit csinált, ahelyett, hogy megírna a monográfia nélkül marad írók monográfiját.)

Az önéletrajzi elemekkel keresztesztül-szótt, könnyed regényeket író Vaszary – aki maga illusztrálta könyveit – a Képzőművészeti Főiskola növendékeként a húszas évek elején távozott Párizsba. Öccse, János később követte: míg szerzőnk különböző francia lapoknál dolgozott rajzolóként, az írónak készülő János az Est tudósítója volt. Kettejük párizsi kalandjaiból született a két legismertebb Vaszary Gábor-kötet, a Hárman egymás ellen, illetve a Ketten Párizs ellen, amelyben a két gimnazista, Laci és Pali több kiló fasírttal és egy kézzel (el)írt francia szöszedettel Párizsba szökik, hogy végigcsinálja az összes hülyeséget, amit lehet.

Az író – illetve akkor még grafikus – 1932-ben, harmincöt éves korában költözött haza. Két évig hírlapíróként tevékenykedett, majd 1934-ben, a könyvnapra egyszer csak megjelentette a szintén párizsi emlékekből írt, szomorúan vidám Monpti című regényét. A könyv akkora sikert aratott, hogy állítólag maga Babits Mihály és Móricz Zsigmond is szükségesnek

érezte, hogy gratuláljon a munkához, kicsit később a Nyugatban Schöpflin Aladár és Török Sophie foglalkoztak a Vaszary-írásokkal. (A különböző forrásokban az 1928-ban megjelent, mára ismeretlen Mesekönyv szerepel Vaszary első munkájaként. A szinte teljesen ismeretlen kötet nem nagyon található meg sem a harmincas évek újranyomásai között, sem a jelenlegi Helikon-életműsorozatban.)

A szerző az „intellektuálisan szentimentális”, szomorú-vidám, könnyed Monptivel gyakorlatilag azonnal befutott a korabeli, szórakozni vágyó Pesten. Eltrafálta a határt: a lektűrnel több, a valódi irodalomnál kevesebb, amit csinált.

Vaszary az első siker után rendesen beindult. Mintha hirtelen akart volna megírni mindent, amit élete első fasírttal és egy kézzel (el)írt francia szöszedettel Párizsba szökik, hogy végigcsinálja az összes hülyeséget, amit lehet.

Az író – illetve akkor még grafikus – 1932-ben, harmincöt éves korában költözött haza. Két évig hírlapíróként tevékenykedett, majd 1934-ben, a könyvnapra egyszer csak megjelentette a szintén párizsi emlékekből írt, szomorúan vidám Monpti című regényét. A könyv akkora sikert aratott, hogy állítólag maga Babits Mihály és Móricz Zsigmond is szükségesnek

Vaszary János, az Andrássy úti színház igazgatója, a párizsi regényekben az örök aggodalmas, takarékoskodó, megfontolt „Paliként” szereplő öccse vitte színre. Mindegyikben szerepet kapott nővérük, a színész Vaszary Pirokka, valamint János felesége, Muráti Lili is.)

Különös, hogy az író, akinek könyvei a magyar kiadások után hamarosan Európában, sőt a többi kontinensen is megjelentek; a mai napig ismertebb külföldön, mint itthon: Németországban – ahová először disszidált – évtizedekig az egyik legnépszerűbb írónak számított, míg osztrák kritikusa egyenesen úgy vélekedett, a harmincas évek két legjelentősebb magyar írója Vaszary Gábor és Molnár Ferenc. Az osztrák kolléga élelétását nem kívánjuk az idő távolából minősíteni; a nyugatosok életművének ismeretében viszont legalább annyira mosolyogtatós, mint elszomorító a megalapítás.

Persze az 1985-ben a svájci Luganóban elhunyt Vaszary Gábor – haláláról Márai Sándor emlékezik meg egyik levelében – ettől még valóban jó író volt. Nemcsak a hol franciás könnyedségű, hol a Monty Pythonra hajazó abszurd humora miatt, bár sikerei elsősorban ennek köszönhetők. Vaszary, azon túl, hogy soha nem adta el a történetet az olcsó vagy közönséges poénért, a még hangosabb nevetésért, nagyon érzékenyen is tudott írni, legyen szó a Párizsban tébláboló magyar fiúk nyomoráról, az örök témáról, a Nőről vagy a harmincas évekbeli Magyarország abszurd társadalmáról, amelyben regényíró – és úgy általában a szellem embere – néhol kissé idegesebbül érzi magát, mint az ismeretlen Párizsban. Ilyenkor ül a kávéházban, és nagyon gonosz. Furcsa, de ezek a Pesten játszódó, mindennapi mozaikokból összerakott történetek (pl. Kislány a láthatáron) néhol erősebbre sikeredtek, mint a regények – kár, hogy kevesen ismerik őket.

Péntek Orsolya

Bádógereszek erdeje

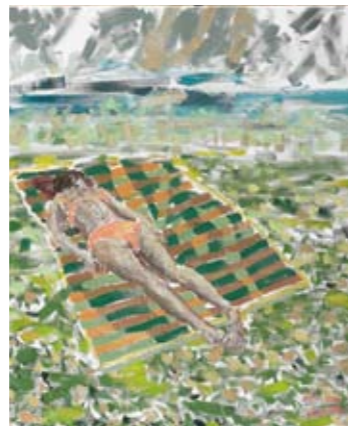
Látogatás
Losonczy Istvánnál

Losit, mint a pécsi egyetem szintén DLA-s hallgatóját, egyetemünk közös kiállításairól ismerem. Szerepeltünk már együtt az RTL reggeli műsorában, kaptunk néhány értékes percet Kokótól egy kutyafodrász és a reggeli torna közt. Kokó, a bokszoló, persze csak a színpalak mögött, megnevezte az ütősfajtát, amely Losi önarcképének elkészítését kiprovokálta.

„Erdő /3” 2005. 180x140cm. olaj-vászon

Nomi baba 2004. 60x50cm. olaj-vászon

„Körforgalom” 1999-2004. 140x108cm olaj-vászon

Losi hozzám hasonlóan, képzőművészeti aktivitása mellett írással is foglalkozik. A közeljövőben „Személyes csapás” címmel szeretné könyv alakban is megjelentetni a DLA dolgozatát.

Mikor meglátogattam budaörsi műtermében, leültetett egy kényelmes fotelbe és ragaszkodott ahhoz, hogy mielőtt bármit kérdeznék tőle, olvasam el a kéziratát. Ilyesmink képzeltem egyébként a lakhelyét az általam már látott képek alapján, melyeket a ház valamelyik ablakán kitekintve, vagy a fürdőszoba csempehátterén előtt festett. Olyan ez az egész, gondoltam, mintha éveig ki sem lépett volna az ajtón.

„Budaörsi körforgalom”

Az ország első valódi körforgalmi csomópontját 1986-ban adták át Budapesten, a XI. és a XII. kerület határán, de a körforgalom-táblát (mivel nem volt ilyen a KRESZ-ben) nem lehetett kitenni, a rendet akkor még „elsőbbségadás kötelező” jelzéssel tartatták be a járművezetőkkel. Azóta persze – mint tudjuk – a körforgalmak gombamód szaporodnak, azonban amit Losi háza elé 1999 őszén létesített a budaörsi önkormányzat, teljesen öncélú, mivel forgalmi szempontból indokolatlan.

A körforgalom építésével párhuzamosan a háza nyugati falán Losi egy fedett faerkélyt ácsoltatott. A két új

elemmel az addig csak „érdekes panoráma” egyszerre (pontosabban két és fél év munkájával) képpé vált.

Így vall az írásában az ihlet pillanatáról az alkotót: „Egy napsütéses áprilisi koradélután megláttam, hogy a panoráma, a körforgalom és az erkély együttese különös síkmértani szabályosságot mutat, képi komponáltságban áll: az erkély külső tartógerendái egy belső keretet képeznek. Az ajtó egy bizonyos pontjában állva, a gerenda-keretet felező függőleges a valóságot is éppen középen szeli át. A kerekded asztal lábától indulna a művészettörténet segédvonal, az asztalon álló yukka középső lándzsalevele

mentén metszené az erkélypalánkot, áthaladna a körforgalom kellős közepén és a tér túloldalán, a szemben lévő ház konyhaablakán is, amelyben – nicsak! – visszatükröződik a festő pozíciója, majd mértani precizitással metszené a nagy, egzotikus-zöld ecetfa lombja között kikandikáló kálvária domb tetején az innét, négyszáz méterrel, hangyányinak látszó Krisztus-szobrot is.

Nagyon furcsa dolog történt velem, amikor ezt felfedeztem. A látvány egy hatalmas, irizáló szín-kristályá növekedett, amelyben benne álltam és/vagy amely bennem állt. Fogalmam sincs, hogy milyen lehet egy misztikus látomás, de akkor úgy éreztem, hogy

Sebesült önarckép (munkafázis-fotó a félkész képről) 2002. 60x40cm. o.-v

ilyen. A képben az egész életem feltölt. Olyan volt, mintha valaki közölte volna velem, hogy íme ezért rajzoltál, ezért akarsz festő lenni: téged illet, erre készültél egész életedben.”

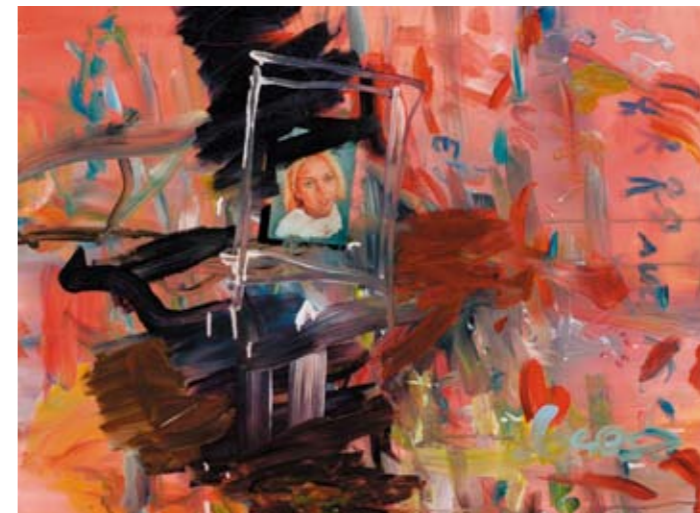
„Erdő/3”

A kör a „Körforgalom” után megjelenik Losinál az Erdő sorozatban is. Ott a kockakövekből épített formával emelte vízszintesbe, itt ugyanaz kifordítva jelenik meg, úgy, mint egy dagonyató hegyoldalba mélyített, patanyomoktól szabdalta, iszapos partoldal.

A körforgalom visszatérése nyilván többlettartalmakat is hordoz magában. Az állandó körforgás a természetben, vagy mint gondolatok, amelyek egy téma körül keringenek körbe-körbe, de itt a kör mintha egy, a földbe és az égbe csatlakoztatott bádógereszek absztrakt erdejébe ékelődne. Hová kerültünk? A kép érdekes szintézise az újra érdekessé váló figurativitásnak és az absztrakt festészeti hagyománynak.

Losi mesélte, hogy a feleségével,

Nomival kirándulás közben találták ezt a témát, még 2003-ban. Az emlékkép először egy évvel később, néhány ecetvonással és festéksurgatással készült absztrakt gesztusfestményén jelent meg. Újabb másfél év telt el, mire nekiállt és kis (24x18 cm-es) méretben – az általa rendszeresen alkalmazott olajfreskó technikával is – megfestette az emlékképet. Mikor felidézte magában a képet, a lemenő nap fényében vöröslő sekély víztükör és a felszínét félig beborító harsányzöld békalencse jin-jang szerű komplementer kontrasztja olyan erősen világított, hogy mellette elszürkültek a falevelek és az aljnövényzet is. Az emlékezetében hieroglifává egyszerűsödő képen azonban alátámasztott a fák koronájának, így indokolhatóan gondolta azt is, hogy a levelek egyáltalán ne is látszódnak a képen, csak az árnyékuk a fák törzsén, az avaron, az agyagos partoldalon, a vízben és a békalencsén. Nem sokkal később ugyanezt a témát megfestette egy megnövelt, 70x50cm-es, majd

Búcsú Esztertől 2001. 40x55cm. akril-vászon

Losonczy István

Született: Budapest, 1967

Őnálló kiállítások, egyéb 200-tól:

2001. – JESZ, Pécs (színházi díszlet)

2004. – St.art Galéria, Budapest

2005 – „Személyes rejtélyé váló szándékos vizuális érdeklődés” Deák

Gyűjtemény, Székesfehérvár.

Csoportos kiállítások 2000-től:

2000. – Ludwig Múzeum, Budapest. Magyar Aszfalt Díj (részvétel a kiállításon)

– Művészeti Malom, Szentendre. (Friss)

2001. – Művészeti Malom, Szentendre. (Friss)

2002. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA évszázadi kiállítás

2003. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2004. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2005. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2006. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2007. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2008. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2009. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2010. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2011. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2012. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2013. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2014. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2015. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2016. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2017. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2018. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2019. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2020. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2021. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2022. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2023. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2024. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2025. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2026. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2027. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2028. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2029. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

2030. – Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös évszázadi kiállítás

– Műcsarnok, Budapest.

(Roszcsontok)

2004. – M.K.F., Barcsay-terem, Budapest. PTE MK KM DLA és MKF DLA közös kiállítás

– Pécsi Galéria. PTE MK KM DLA évszázadi kiállítás

– Galerija Sveti Kresevan, Sibenik, Horvátország: (A krapanji alkotótábor zárókiállítás)

– Svájci Ház, Nagytusnád, Románia. (alkotótábor, zárókiállítás)

– Múzeum Galéria, Pécs: DLA Mestermunka kiállítás

2005. – Ernst Múzeum, Budapest: 10 éves a pécsi DLA képzés

– Műcsarnok, Budapest, (Egyhetes)

– „A festészet ünnepe” (Színeli Szalon)

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

– A 2004-es tanszárni alkotótábor kiállítás

A kiállítás 2006. november 8-ig tekinthető meg az Ernst Múzeumban. (Budapest, Nagymező u. 8.) Nyitva: K-P: 11-19 óra, T:341-4355

Kortárs évek ('66-'67)

Tiltás és Túrás

A Fiatal Képzőművészek Stúdiójának 1966-os és 67-es kiállítása

Nem biztos, hogy mindenki tudja: 1990-ig egyetlen zsűri (ön- és hatalmi cenzúra) nélküli kiállítás volt az országban. Tíz évvel a forradalom után, 1966-ban. Sem előtte, sem utána. Még 1989-ben is vettek le képeket a falakról. 1966-ban a Stúdió fiatal művészei olyan alkotásokkal jelenhettek meg

a közönség előtt, amelyek valóban tükrözték művészi elképzeléseiket, igényeiket, s amelyek egyáltalán nem férttek bele az állami művészetkonceptió kereteibe. Sőt! Egy évvel később – 1967-ben – már igen népes zsűri ügyelt a „helyes irány” megtartására. Ezeknek a művészeti forradalmaknak

is nevezhető kiállításoknak ad most helyet az egykori befogadó tér, az Ernst Múzeum, a kizsúrizett alkotásokkal kiegészítve a korabeli anyagot. Mégsem lengi körül pátosz a kiállítótermet, csak a nyers valóság, hogy stílusirányzatokat (absztrakt, pop art stb.), stílusirányzatokat, neveket akartak kiradírozni művészeti életünkben.

Ilyen értelemben rekonstruáló kiállítást láthatunk. Minden ugyanúgy, mint akkor. Még a kiállítóteret is az akkori állapotokat modellezi. Paravánok jelzik az egykori helyiségek határait, s a bemutatott alkotások is a korabeli tematika szerint szerepelnek (absztrakt felé mutató, absztrakt, szürrealis és szürnaturalis, vegyes alkotások). Ha az ember fel akarja hívni a figyel-

met egy-egy kiállításra, alapvető, hogy legalább néhány alkotó nevét – mintegy hívó szóként – leírja. Talán nem áll messze e kiállítás aurájától, ha ettől most tartózkodom, hiszen különösen a később születettek számára egy-egy név okozhat komoly meglepetést és izgalmasak maguk az alkotások is. A stílusgazdagság, s általában a jó értelemben vett progresszió szembeötlő gazdagsága. Végül is azért született ez a kiállítás, hogy a szemünkkel lássuk – fiatalabbak és idősebbek egyaránt –, miért vált egysíkúvá, egystílusúvá hosszú időre a kortárs léttől megfosztott hazai képzőművészet. Biztos vagyok abban, hogy minden háttér-információ és mögöttes tartalom nélkül a kiállítás anyaga önmagában is kikü-

szöböli az egyébként divatos, egyszerű retro-érzés kialakulását. Arról már nem is beszélve, hogy ezek a művek eddig alig, vagy egyáltalán nem voltak elérhetőek a nagyközönség számára.

Az egykori 160 művész közül most 110 van jelen a kiállításon, mintegy 200 művel. A kiállítás fontosságát jelzi, hogy egyes alkotásokat a még élő művészek újrafestettek, újraöntöttek. Itt érdemes megjegyezni, hogy a művek fellelési helye mennyire tükrözi a korabeli viszonyokat. A kiállított alkotások fele – a figuratívabb művekről van szó – állami intézmények tulajdonában van, míg a másik fele egyszerűen maguknál a művészeknél, másrészt pedig magántulajdonban.

Nem hagyhatjuk szó nélkül azt a

rendkívül precíz és teljességre törekvő munkát, amit a múzeum munkatársai és a kiállítás kurátora végzett. 2001 óta interjúkkal, iratok, alkotók és művek felkutatásával érték el a hitelesség valóban magas szintjét. A megjelentetett katalógus pedig már-már kortörténeti dokumentum, amely túlmutat egy kiállítási katalógus szerepén és funkcióján: el ne felejtsek hazavinni!

Most van egy kiállítás, amelynek anyagából egykor kihagytak olyan értékeket, amelyek kihagyhatatlanok és nem csak azért, mert a művészeknek hiányoznak, hanem azért is, mert maga a művészet sem tudott és tud eltekinteni tőlük. Egyszerűen a kiállítás kihagyhatatlan. Ugyanúgy, mint akkor?

Nemes Attila

A „kapuváros” művészete

„Sopron olyan értékünk, hogy nem maradhat csak önmagáé”

A jogállásukat veszített egykori megyeszékhelyek között van néhány város, amely nemcsak rangosabb külsejét, de a szellemi méltóságát is megőrizte. Ilyen város Sopron is. Méltóságának több összetevője van, amelynek végső forrása a szellem, amely az itt élő, alkotó emberben öltött testet. A városközpont valószínűleg a középkori eredetű Fő tér Magyarország egyik legszebb köztéré. Egységének megőrzéséért 1525-ben már II. Lajos király is szót emelt.

A történelmi levegőt árasztó belváros az eltelt évszázadok némán is beszédes tanúja. Hogy csak a legutóbbi másfél századra utaljunk: a 19. sz. második felében Handler Nándor romantizáló neogótikája pl. reprezentatív egyházi épületekkel és impozáns, városkép alakító lakóházakkal emelte a belváros szépségét (Orsolya téri rendház, Széchenyi tér 19., Várkerület 77., stb.) A 20. sz. első feléből sok épület őrzi Schármár

Károly keze nyomát, akinek sokoldalú művészete végül a neogótika és a szecesszió jegyében teljesedett ki (Postapalota, Kuruc dombi Szent István Elemi Iskola stb.). A múlt század második felének legkiemelkedőbb építész a művészek és tudósok egyként kiváló Winkler Oszkár volt. Őt tekintik, méltán, a város modern arculata megalkodójának és megteremtőjének. A hazai avantgard mesterműveinek számítanak bérházai a Frankenburg úton, illetve a Vörösmarty és a Lackner Kristóf utcában. Műveinek gazdag skálája a Károly-magaslati kilátótoronytól a botanikus kert matematikai pavilonjáig terjed. Méltó társa volt a radikális építészeti képviselője, Füredi Oszkár (Selyemgyár, Szőnyeggyár, Lóvér uszoda, Horn-villa stb.) Sopron történelmi idők óta „kapuváros”, ami nemcsak a gazdasági élet vérkeringését serkentette, hanem kedvező feltételeket teremtett a szomszédos kultúrák egymást gazdagító találkozásához is. Ennek

köszönhetően vált az egyik legvárosiasabb magyar várossá, ahol a művészetek, a szépség szerete az emberek köznapi igényévé, természetes életérzésévé vált.

1829-től zeneegyesület, 1877-től irodalmi kör, 1896-tól képzőművészeti kör működött a városban.

A Frankenburg Irodalmi Kör az 1940-es évek első felében élte virágkorát, élén Berecz Dezső elnökkel és Csaba József főtítkárral. Rendezvényeiken a helyi írókon kívül vendégül látták a kor legjelesebb alkotóit is. Külön említést érdemel a Csaba szerkesztette diákújság, amely a német expanzió idején Nyugati Őrszem címmel jelent meg, s a nemzeti függetlenség és a népi Magyarország szószólója volt. Ez a diáklap Móricz Zsigmondtól, Németh Lászlótól, Tamási Árontól és Veres Péterrel is kapott írásokat.

A II. világháború vihara, majd a politikai fordulat éve pontot tett a pezsgő irodalmi életre. Hetven évi működés után belügyminiszeri rendeletre megszűnt a Frankenburg Irodalmi Kör. A változást az hozta meg, hogy Sopron szabad királyi városi rangra emelésének 700. évfordulójára, a helyi tanács egy szépirodalmi antológia kiadását is tervbe vette. Az 1976-ban megjelent Soproni Írók Antológiájában három generáció huszonegy írója adott találkozó egymásnak. Az idősebb generációt a régi frankenburgisták képviselték, többek között a már több könyves, magyarul és németül író, ragyogó műveltségű és elegáns stílusú Becht Rezső; a veterán literátor Berecz Dezső, aki több évtizedes irodalom-, színház- és helytörténeti filológia után is megmaradt vérbeli szépírónak; a közélet úrvesszőiben öröklődő Molnár József, aki pedig már az Osvát szerkesztette Nyugatban is országos novellapályázatot nyert; Szabó Jenő, aki egy-egy poros levéltári adatból írói leleménnyel volt képes vérből figurákat mozgató történelmi elbeszéléseket teremteni.

A derékhatad elsősorban Kerék Imre neve fémjelzte, aki verseivel és műfordításával már akkor is országos színvonalat képviselt, s akinek életmű-kötetét (Virágvölgy, 2002) azóta József Attila-

díjjal jutalmazták. Kitűnt e nemzedékből Bödöcs Pál, aki keresetlen realizmusú, népi elkötelezettségű novellákkal jelentkezett, s akinek érett művészetét csodálhattuk 30 év termeléséből válogató gyűjteményes kötetében (Gyászmagyarok, Kairosz, 2001).

A harmadik csoport a Soproni Fialok Művészeti Kollégiumából (1962-től), a pályakezdő lírikusok köréből került ki. Az alapító Ízes Mihály hiányzott a sorból, a tragikusan elhunyt fiatal költőt annak idején maga Juhász Ferenc emelte be a nagyközönségnek (A magunk kenyerén, Bp. 1971). A kollégium legtöbb tagja (Huszár László, Kövesi György, Zentai László és Zsirai László) azóta már önálló verseskönyvvel jelentkezett. A körvezető Bószé Balázs volt a felelős kiadója a Soproni ének című kötetnek, amely a kollégium négy évtizedes munkáját mutatta be. Külön ki kell emelnünk a kollégiumból Herbst Zoltán nevét. A huszonkét évesen vérrákban elhunyt fiatal lírikus sokkal több volt, mint ígért. Halála után jelent meg két verseskönyve, a Kötöllő madár (1986) és a Zsoltár a sötétben (1992). Kisregényét, a Rejtőző kamaszkort és drámáját, a Kiállítását a Soproni Füzetek közölte.

A 700. születésnapján ünneplő város irodalmi életének – a három generációs antológia mellett – jelentős eseménye volt a Vallomások egy városról című (1978) antológia megjelenése, mely a kortárs magyar irodalom legjobbjainak Sopron-élményét gyűjtötte kötetbe.

A két ünnepi kiadvány sikerének köszönhetően indulhatott útjára a Soproni Füzetek című periodika, 1995 óta pedig irodalmi, kritikai és művészeti folyóirata is van a városnak: a VÁRhely. A folyóirat minden száma egy-egy festő-, szobrász-, vagy fotóművészt mutat be

Igen jelentős a városban élő, a helyi csoportokhoz nem kapcsolódó, de mind a soproni, mind az országos lapokban jelen lévő alkotók munkássága. A lírikusok közül Locsmándi László (Hazafelé, 2002), Czethoffer Csaba (Mert minden eladó, 2000), és az elsőkötetes Both Balázs (Árnyéktalan pillanat, 2005) nevét kell kiemelnünk. A prózáírók közül a hagyományos stílus ösvényein jár Des-

sewffy-Horváth Marietta, aki három történelmi regénye után legutóbb egy memoár kötettel jelentkezett (Régi jó soproniak, 2002). Óriás nyeresége Sopron irodalmi életének a szülővárosába visszatért Rakovszky Zsuzsa, aki verseivel (Visszaút az időben, 2006), műfordításával és regényeivel (A kigyó árnyéka, 2002, A hulló csillag éve, 2005) a kortárs irodalom élvonalába tartozik. Figyelemreméltó regényíró Dalos Margit (Ködünnyögések, 2006) és Ross Károly (Harték, 2006). Mindketten harmadik könyvükkel jelentkeznek már. Rakovszky, Dalos és Ross avatottan használja mesészővésében Proust időkaleidoszkópját, s ki-ki a maga stílus eszközeivel világít rá a lélek mély rejtelmeire, az élet-utak szövevényes voltára, a hétköznapi történelem titkos mozgatórugóira. Az irodalmi életől tanuskodnak a könyvbe-mutatók, a Cédrus Art Klub író-olvasó találkozó s a minden évben megrendezett Költészet Napja a városban vagy a szomszédos Balfon.

A képzőművészek 1897-ben megalakították a maguk egyesületét, a Soproni Képzőművészeti Kört. Szorgalmazták a fiatal tehetségek támogatását és a fővárosi művészeti élettel való szoros kapcsolattartást. Az első virágkor az 1930-as évekre tehető. Ekkor már iskolateremtő, jeles festők dolgoztak a városban, Csatkai Endre művészettörténeti kurzusaira pedig olyan kiváló budapesti vendégladók jártak el Sopronba, mint Lyka Károly, Glatz Oszkár vagy László Gyula. Soproni Horváth József az akvarell és az olajfestés gazdag lehetőségeit fejlesztette, s tanárnak is példaadó volt. Eredményeit a Baló-díj (1938) és a Munkácsy-díj (1954) jelezték. A másik mester, Ágoston Ernő, a századfordulós nemzedék piktor doctusa volt. Szakmai sikerei (az állami grafikai nagydíj, 1924) mellett, szabadiskolájából kerültek ki a mai soproni művészek legjelesebbjei. A nagy nemzedék harmadik kiválósága Mende Gusztáv volt, aki tájfestőként indult, de érett korszakának képeit a konstruktív megszerkesztettség, s mégis valami oldott színlelősség jellemezte. Művészete híd volt Sopronban a régi és az új törekvések között. A II. világhábo-

rú egy időre véget vetett a képzőművészeti kör rendszeres szervezeti életének, sőt 1948-ban, a társulatok országos feloszlata idején a Kör meg is szűnik. Önálló városi műhely létrehozására csak 1955-ben kerülhetett sor. Az 1964 évi szervezeti reform hozott igazi fejlődést. Nőtt a lehetőségek köre, újra benépesült a Nyári Művésztelep, s szinte észrevétlenül alakult ki az az élboly, amely nem volt szabályos nemzedék, de tagjait összekapcsolta az önmegvalósítás újszerű szándéka, a kor művészi kihívásainak elfogadása. A csoportot három festő és három szobrász neve fémjelzte.

Gáspárdy Sándor az élgárda doyenje volt, önzetlen művész-organizátor, a szervezet titkára. Nevéhez fűződik a nagy hagyományú soproni veduta korszerű megújítása. Rázó József, a Kmetty nyomán indult, puritán lobogású művész, beérett műveivel máig is az önmegvalósítás tiszteletre méltó példájaként él az utódok emlékeztetőjében. Giczey János a Sopronban élő festők legereditebb egyénisége. Összetéveszthetetlen képi világot teremtett. Szárnyas oltárai a letűnt parasztvilág megrázó mementói. Úgy siratja el útjának indító őseit, hogy glóriát fon az élet letéteményesei, a kétkezi világ fölé. Sz. Egyed Emma lírai alkotó szobrász, a kispasztika finom ujjú mestere. Kétoldalú emlékérméit a lehetetlen finom megmunkálás és a gondolati-érzelmi gazdagság jellemezi. Emléktáblái méltó módon gazdagítják a soproni utcaképet. Pénzerméivel az országos élvonalat képviseli. Renner Kálmán a zene, az irodalom és a képzőművészet nagyjait mintázta ihletetlen. Éremművészetének karakterjegye a férfias erő és a rusztikus realizmus volt. Egyedülálló jelenség volt kortársai között Szakál Ernő. Ez a szobrásznak, érmésznek, művészeti íróknak és tudós tanárnak egyként kiváló mester 1945 után eljegyezte magát a műemlékszobrászattal. A Hűség-díj és a Munkácsy-díj után méltán nyerte el a műemléki Európa-díj aranyérmét. A hatos élboly mellett méltán aratott sikert a Sopronban mindig is népszerű Szarka Árpád, Békési Imre s Sulyok Gabriella grafikusmű-

vész, az ő életművét koronázta meg a közelmúltban elnyert Munkácsy-díj.

A harmadik jelentős esemény, az Országos Érembiennálé, melyet 1977 óta városunk rendez, így olyan rangos alkotók kapcsolódtak be Sopron művészeti életébe, mint Kutas László, akinek 30 köztéri alkotása van városunkban és Soltra E. Tamás, aki már két ízben nyerte el a Biennálé nagydíját. Askercz Éva művészettörténész nemcsak a Biennálé díjazottjainak kiállításait rendezte avatottan, hanem hosszú évek óta a városban élő művészeknek is biztos ítéletű, segítő-kész mentora.

A 70-es évek végétől új művészgeneráció tűnt fel a városban. Egyéni képveléssel jelentkezett Fejér Zoltán, Derszib Eteleka, Gergács Berta, Kovács-Gombos Gábor, Grabner József, D. Hoffer Erzsébet. Később a tablót tovább gazdagította Gáspárdy Tibor, Sz. Nagy Sándor, majd Mészáros György, Burkus József, valamint az élete alkonyán hazatért öreg mester, Roisz Vilmos művészete, akinek az idén avatták fel állandó emlék-galériáját.

Sopronban valaha a Képzőművészeti Körön belül külön csoportot alkottak a grafikusok. Ez a szervezeti forma eltűnt mára, de a figyelemreméltó grafikusok egész sora él ma is a városban. Az idősebb nemzedékből Szűcs-Szabó Sándor, a középnemzedékből Berkics Miklós, Pálhegyi Árpád, Szepes Péter, Szell György, a fiatalok közül Magyar Mónika, Szöcs Géza és Mende Zsolt nevét emeljük ki. A több mint százéves Képzőművészeti Kör ma is él és működik Soproni Képzőművészeti Társaság néven. Tranta Júlia ötlete nyomán immár második rendezték meg az ún. kirakat-galériát. A Várkerületen az üzletek kirakatai a saját portékájuk mellett egy-egy művész festményét is kínálják a járókelőknek. A Körből még 1990-ben kiváltak a professzionista művészek, akik a minőség és a művészetről vallott közös nézetük alapján megalapították a Soproni Képes Céhet.

A fotóművészek nélkül nem lehet a teljes a körkép. Az ország egyik legrégebbi fényképész egyesülete Sopronban alakult meg 1906-ban. A múlt századból

olyan kiváló „fényképirókkal” büszkélkedhet a város, mint Angyalfi Andor, Diebold Károly és a maga idején a világranglistán is előkelő helyet elfoglaló Csík Ferenc. Egy éve veszítettük el a híres soproni fotósdinasztia kiemelkedő alakját, Lobenwein Tamást, akinek a Vasfüggöny széthullását megőrkítő képei 1989-ben az egész világsajtót bejárták. A régi Photo Club 1973-ban szerveződött újjá Soproni Fotóklub néven, munkáját rangos rendezvények (Pannónia Fotószalon, Országos Fotószalon), országos és nemzetközi díjak dícsérik. 2001-ben megalakult az új utakat járó Soproni Fotóművészeti Kör, melyet a Sopronért díjas Horváth Endre vezet.

Összegzésképpen elmondható, hogy az ország képzőművészeti térképén rajta van Sopron városa is. Alkotógardája elismerést és megbecsülést vívott ki magának, s a legjobbak állandó résztvevői lettek az országos, sőt a nemzetközi szeregszemléknek is. Örömmel erősíthetjük meg László Gyula 1977-ben küldött vallomását: „Sopron olyan értékünk, hogy nem maradhat csak önmagáé.” Sarkady Sándor

A teljes szöveg a www.maktar.hu oldalon olvasható.

A szereplő alkotások balról jobbra haladva: 1. Gáspárdy Tibor; Sopron 2. Burkus József alkotása 3. Kovács-Gombos Gábor; Csurgátott méz

A muzsika micsodája?

Isten botfüllel ver, szokta volt mondani boldogult zongoratanárnóm, ám e szöveget némi módosítva ő szorgalmasan használta mogyorófa mutatópalcját rendeltetésétől eltérően a klaviatúrán hamisba kalandozó ujjak nem egyszer fájdalmas fizikai ingerlésére. Ez is az egyik kiváló oka volt annak, hogy nem zenész lett belőlem szintén. Úgy adódott, hogy a muzsikát viszont viszonzatlanul szeretem, és belátok időnként zenész berkekbe is; mondom berkek, mert úgy néz ki, hagyva van, hadd nőjön magától, kultiválja, aki akarja, mert mesekertnek utoljára talán Csáth Géza látta a muzsikát.

Magam már nem zenélek, kottatartómat arra használom, hogy ne leffegjen és szemmagasságban álljon a papír, ha fénymásolatban kapok fordítanivalót, de alkotó embernek, ha nem zenész is, úgy kell a zene, mint a levegő, számtalan képzőművész és író kolléga műhelyének elengedhetetlen tartozéka, kedvvel pásztáztam végig műtermekben, dolgozószobákban lemezgyűjteményt, s hallgattam aztán, megvallom, másolatban el is kuncsorogtam néhány régi szép felvételt, klasszikust.

Na látod, csattant fel kiváló muzsikusi ismerősöm, a szerzői jogok állandó megsértése miatt vagyunk ott, ahol a part szakad, mert nem a közönség, aki koncertjeinken tapsol, nem veszi meg legálisan a lemezt.

Annyi lenne az, mint halottnak a csók, ríposztol műtermi vitában másik barát, merthogy zenélésből ma Magyarországon nemigen lehet megélni, a nagy nemzetközi sztárok és külföldön élők-játékosok kivételével mindenkinek van valami második-harmadik mellékes foglalkozása, tanít például, vagy recenzál, de házimesteri főállással is akad zenekari tag, s sok van, akit gyakorlatilag házasársá tart el.

Márpedig ez mindig is így volt, jön a válasz, mert köztudomású, hogy tanárnak és művésznek lenni annyi, mintha szerzetesi szegénységi fogadalmat tenne az ember, kivétel a kivétel persze, aki kéjelgésre adja a testét, ne csodálkozzék, ha rendeltetészerűen használják, parafrazálja képzőművész úr politikailag korrektül a mondást, tudni lehetett ezt már akkor is, amikor zenésznek állt.

Viszontválasz: attól még meg lehetne venni a lemezeket jogtisztán, akkor előadónak nem kopna fel az álla.

Megvenném én, de lemezboltok nem tartanak mindig olyasmit, ami érdekelt, ha igen, méregdrága,

azon meg még a legharcedzettebb internet-guruk is rekedtre röhögik magukat, hogy rendes klasszikus zenét lehessen letölteni online, legálisan, némi pénz ellenében, erre kereslet nincsen, a file-cserélőkön sem a zeneirodalom klasszikusai áramlanak. Lemezt lehet rendelni persze a világhálón is, tapasztalatom szerint külföldi oldalakon olcsóbb.

A minap az egyetemen, mondom én, órán volt szó róla, hogy zeneművészeti egyetemünkön olyan iszonyat magas a tandíj, hogy oda egyszerű értelmiségi család gyermekének csak állami finanszírozással van esélye bekerülni. Ugyan ki bírná megfizetni azt az összeget, ami felemésztené egy egyetemi tanár rendes évi fizetését?

Képzőművész azt mondja, így próbálnak védekezni a túlképzés ellen, minek annyi zenész, és különben is, hol a közönség, akinek játszanának, hiszen csak pár ezer vajtűfülvű van, őket lehet látni koncerteken folyton, zenei közönségszervezők pedig már nincsenek, vagy boszorkánynak kell lenniük.

A zenész művészkolléga azt mondja, külföldön van nagyobb számban értő közönség, és magyar zenészre van is kereslet. Sokan mentek ki a 70-es 80-as években és ott szembesültek magyar zenei életben akkor fehér holló gyakoriságú (azóta sem mindenütt bevett) demokratikus jelenségekkel, mint paraván mögötti próbajáték, ahol ugye nincs az, hogy ki kinek a kicsodája és mekkorák testméretei. Ennek ellenkezőjétől van, aki annyira besokallt itthon, hogy végleg külföldre költözött, és koncertezni is alig hajlandó hazajönni, egy-két mesterkuzrust tart még, ismerősi, jóbaráti noszogatásra, de azt mondja, itt őt tönkre akarták tenni, eltaposni és miegyéb, a lábát sem szívesen teszi honi pódiumra, nemhogy muzsikáljon, mert az szívből nem menne neki. Nyomorra példa számos. Van, akinek van külföldi meghívása, jól fizető koncert, szervező tenyerén hordozza, nyugati nagyváros nevével már kiplakátolva, csakhogy oda el kéne jutni valahogy, és a repülőjegy kifizetésénél már gondok vannak, baráti kölcsönből jön csak össze, az utolsó pillanatban. Stoppal is lehet próbálkozni, persze. No és külföldön jobb zenekari tagságból is pompásan meg lehet élni, ott elvárt színvonal, hogy a zenész ne lepukkant kocsival álljon be a nemzeti hangversenyterem parkolójába.

Képzőművész barátunk felhorkan (tenorban), hogy csak nem arra akar kilukadni zenész kolléga,

hogy állami támogatás kéne ide is, a probléma megoldása ezek szerint már megint a lukak betömésében csúcsosodik ki, mondja, hogy köztünk szállóigével élő képzavarral éljen, bár az eredeti eredetileg a kátyúzásra vonatkozott még, de a kulturális finanszírozás is ilyen.

Két pohárka ausztrál chardonay után az embernek könnyen támadhat az a kényszerképzete persze, hogy aki nem él meg a művészetéből, az dögölgjön bele, mondja a zenész, meg hogy „az adófizetők pénzét csak a sokakat érdeklő műfajokra szabad és érdemes költeni” haszonelv kockázatai és mellékhatásai bunkósodásban jelennek meg, de...

Ne politikáljunk, mondom én, képzeljétek, a múltkor a városban jártam kocsival, és mert verőfény volt éppen, kocsiajblak lehúzva, és a Bartók rádió szólt, benne gyönyörű darab, valami csoda, a Judita Triumphans egy áriája, Vivaldi, és piros lámpánál álltam éppen, és a járókelők úgy megbámultak, mintha nem lennének normális. A „Fedél nélkül”-t áruló ember oly furcsán ingatta fejét, hogy elmém épsége iránt aggodalom fogott el és gyorsan megnéztem, öltözékkel rendben van-e minden. Különösen a régi zenét szeretem, a barokkig bezárólag, semmi nagy-

zenekari ízé, jóféle egyházi- és kamarazene, kedvenc zenészerzőim számosak, felvételeim között korhű hangszerek a legkedvesebbek; finom, fineszes muzsika, inspirál, mindig zene szól nálam, ha fordítok. Most mondjam azt, hogy élmény? Hát hogy a fenébe ne lenne az? Hittérítő viszont ilyen téren sem vagyok, úgyhogy csak halkán, magamban morgok, hogy lassan név szerint ismerem azokat, akiket érdekel ez a műfaj. És olvastatok Lebrecht könyveit, amelyekben rendesen lerántja a leplet a zenei világról, meg anekdotázik és olvasni, hehehe és hallani jó kis saftosakat szólamosztó diványokról is, kérdelem taktikai okból.

Ez a Lebrecht fantasztikus egyéniség, hiteles, őszinte, nem csoda, hogy néhány megsértett zeneguru és -iparos beperelte. Igaz az, hogy... – szölok célzottan régi-zenész ismerőshöz, hogy húzzam az időt, halaszam, ne beszéljünk politikáról, annak csak vényomás-emelkedés lenne a vége és operai jelenetek.

A művész úr azonban átlát a szítán, és ott folytatja, ahol abbahagytuk, miszerint állami támogatás igenis kell, kutatói ösztöndíjak feltétlenül, mert levéltárakban szerte Európában feldolgozatlanul

hever egy halom értékes barokk kori és annál is régebb kotta, ki tudja milyen szépségek vannak a lapok között, és azt csak úgy lehet feltárni, ha zeneművész

Két pohárka ausztrál chardonay után az embernek könnyen támadhat az a kényszerképzete persze, hogy aki nem él meg a művészetéből, az dögölgjön bele, mondja a zenész, meg hogy „az adófizetők pénzét csak a sokakat érdeklő műfajokra szabad és érdemes költeni” haszonelv kockázatai és mellékhatásai bunkósodásban jelennek meg, de...

til be és lapozza végig az anyagot, neki megszólalnak a zenei akták, enyészettől csak így menthető. Ezt azonban úgy nem lehet csinálni, hogy délelőtt kutatók, délután tanítók, este esetleg koncerteztek, ehhez figyelem kell és folyamatos, de addig is élni kell valamiből, Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen, no persze nem is volt neki.

Mester – a másik – erre felhorkan (mint előbb, tenorban), mondván basszuskulcs, őt senki sem támogatja, ha elad valamit, akkor van pénz otthon, ha meg nem, akkor nincs, vagy kénytelen a hasonló nyomorgó művészpályára készülő tanítványai által fizetett óradíjból megélni, ami csak csurran meg cseppen, éppen csak hogy, miért legyen jobb a zenészek? Csak nem arra akar kilukadni, hogy alanyi jogon osszon az állam hangversenyjegyet mindenkinek, akinek erre igénye s ingere van, mint anno kenyér- és húsjegy volt, lehetősége legyen szellemileg táplálni magát, mert akkor jönnek az írók – mondja rám kajánul somolyogva –, azok meg azt követelik, hogy könyvtárat is mindenki kapjon, meg ahogy a közgyűjteményekbe ingyen lehet belépni, ingyenes legyen a könyvtári beiratkozás is, az ő műveiket meg a középülésére vásárolják fel feltétlenül.

Nem arról van szó, mondja a zenész, itt most a zenéről beszélünk, témánál maradjunk, az ördög hegedüljön a hátadon, hanem arról is, hogy közönség nagyjából azokból lehetne, akik maguk is tanultak zenét, és az is hanyatlak, mint minden. A zeneiskolákba majdnem mindenki úgy iratkozik be, hogy szólista akar lenni, holott nyugaton, ahol ő tanít, a zenélés örömeért is járnak, és felnőttek is, nagy számban, ott klasszikus zenével foglalkozni

akárhány évesen is kifejezetten divatos, holland háziasszony-kvartettek ha kenterbe nem is vernének hazai profi együtteseket, ha együtt lépnének fel, különbség szabad füllel alig lenne érzékelhető.

Na persze, vág (szerencsére csak) a szavába a képzőművészet mestere, ahogy háborúban, úgy nyomorban is hallgatnak a műzsák, előbb az anyagi feltételeiket kéne megteremteni, aztán lehet lakossági szinten művészkedni. Akinek igazi igénye van arra, hogy koncertre járjon, az akkor is koncertjegyet vesz inkább, ha aznap emiatt nem vacsorázik, ha a héten nem veszi meg a kinézett új inget, tudjuk, hiszen voltunk egyetemisták.

Lassan a testtel, szól a zenész, mert ez a dolog egy ideig elmegy, de ha így megy tovább, szükségül a koncertkinálat, minden valamirevaló zenészünk arra törekszik, hogy külföldre menjen, mert ott a megbecsülés, a zenei hatalom és a dicsőség, minek sanyargassa magát itthon, ha „odakint” egyszerű zenetanárként is biztos megélhetése van, itthon pedig maradhatna a kutya vacsorája szinten? Az államnak igenis van felelőssége abban, hogy megőrizze és fenntartsa a piacon önmagában megélni nem tudó művészeteket, nem csak kenyérral él az ember ugyebár és a zenei élet sem ösztönöségi fesztivál, mindenféle lebrechti intrikákkal van átszőve az is, kéz kezét mos, test test ellen és mellett, fura viszonyok, pályázati umbuldák, miegymás hogy már a kiírásakor tudni lehet, kinek van szánya, jó hogy a nyertes anyjának cipőméretét nem írják bele.

Kezd a vita többszólamúvá válni, a napok és a kolbászok számarányáról folyik éppen, amikor közbeszólok, nem kéne-e inkább a zene szépségeiről beszélni, ezt hallgassátok meg, nyúlók a másoltért és betenném, csak egy tételnyi csendet, egy kis Rácz Aladár-féle Bachot hallgassunk kérdésem volna, de nem emlékszem már melyikük közbeszólt, és folyik a vita parttalan, zene meg megy. Jó lenne élvezni csak. Világ megváltva ma sincsen, sirámok folyása el nem apad. Kihez vonyitsunk Miserere-t?

Bozai Ágota

JÁTSZMÁK KÖNYVE

Szigethy András: Teniszregény
(Saxum Kiadó, 2006)

Három szereplő köré épül Szigethy András új könyve, a Teniszregény. Egy világhírű teniszező, egy a tudati mélyrétegekbe visszanyúló, egykori Playboy – borítón szereplő riporternő és az Öreg, a huszadik század eme titokzatos „terméke”, aki a cselekmény minden pontjának fókuszában ott áll. Nos, ők a fesszes történet főhősei.

Mit akar ez a kellő emócióval és filmszerű cselekménységgel megírt kitaláló roman? Mire keres választ, s főleg hová akar kilyukadni? A főhős alakjában nyilván korunk sikerembere kerülhet megfogható közelségbe oly módon, hogy a történelmi lidércnyomások embertelenségét általánosítja; vajon van-e az embernek múltja vagy nincsen, jövője legyen-e, vagy nem lehet jövője múlt nélkül?

A pszeudo-dokumentatív műfaj (mélyinterjú – politikai krimi – memoár valamely elegye) sikeresen ötvöződik a regény keretével szolgáló, mindent eldöntő teniszmérkőzés leírásával (Szigethy itt a legjobb, nemcsak szakmailag tökéletes, de íróként is feszültségteremtő, filmszerű). A meccs leírása, a történet e pompás kettőre nem egyetlen találatlata a könyvnek, oldalanként találhatunk ilyen mondatokat: „az életnek szettekbe sűrített lényegét, a játék és a versenyző viszonyának állandó változását, alulmaradását és felülkerekedését adja vissza a tenisz” vagy „én mindenki ellen azt a taktikát választom, ami a velem szemben állót a legjobban kibillenteli saját metódusából.”

Ki is vajon a főhős, a világ legjobb teniszezője? Amerikai, vagy magyar emigráns szülők gyermeke, akinek ott egy felfejtlen múlt szövedéke a háttérben? Nem lehetnek adekvát válaszok.

Borges, Kafka, Camus és Freud szelleműjára ott van a huszadik század gondolkodó emberének min-

den rezdülésében. Az önmeghatározási folyamatok, a játszmák korunkban már mások, mint a csodálatos-borzalmas huszadik században voltak.

A nagy meccs és a szerelmi történet elsődleges vonala mögött ott van a történelmet megélt, tapasztalt és megismert olvasónak az elmúlt hat-hét évtized labirintusa és identitásválsága, s egyben esszenciája is. Ebben a regényben is ott a megtapasztalás, hogy írni annyit jelent, mint ismét látótérbe helyezni a múltat.

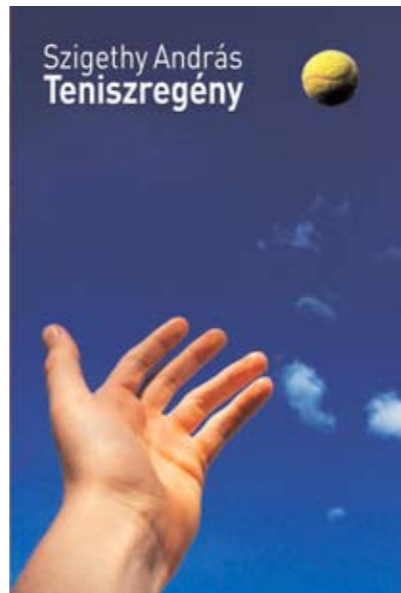
Az író „professzionális emlékezete” (főhősei számára adva az Igét) nem a dokumentálásra és megőrzésre serkenti, hanem a múlt újra megtapasztalhatósága után kutat.

A regény megértéséhez szükséges a huszadik század történelmének néminemű ismerete, aztán persze olyan megélt és megélt tapasztalatok, mint mondjuk remények és csalódások, bátorság és félelem, lelkesedés és demoralizálódás. A történelem csontváz csupán, melyre az emberi sors történetek feszülnek.

De a Teniszregény mégis csak szépprózai mű, amelynek egyik fontos szála a teniszcsillag és az ő múltjában kutakodó és elmélyedő újságíró románca. A szerelmi vonalra tűzhetők fel aztán az írói muníció elemei: a tisztázatlan, mert homályossá tett múlt, a jelen szerepjátékai, a végsőnek hitt győzelem önigazololó realitása.

Játszmák könyvét tartja kezében az olvasó, melyben a főhős döntő mérkőzése csupán a történet – test koronáriája. Az „action” külső burka a mélyben zajló folyamatoknak.

A jövő a múlt tükrében érthető meg. A történelmi törések: élet-törések. E kettő kölcsönhatásában keletkezik az a valami, amit kollektív emlékezetnek vagy

identitásnak nevezünk, s ami az európai szemlélet számára döntő jelentőséggel bír.

A teniszkirály Artimras nagy győzelme a vabank-játszmában: saját történelmének megteremtése. Ő a legerősebb, hiszen övé a pillanat, amikor „az ember legalább eljéti az érzést, hogy mi a teremtés.”

A sampion ász, aki a múltjával és megélt életével tusakodik. A nyugtalanul eltűnő Öreg, az elmúlt század szimbóluma. Az interjúalanyban, s a szerelemben is önmagát kereső riporternő, s a regény mottójául is szolgáló vers. Íme egy jó regény alapmotívumai, melyekből kollázsszerűen összeállítható ez a mindvégig izgalmas, feszes regény.

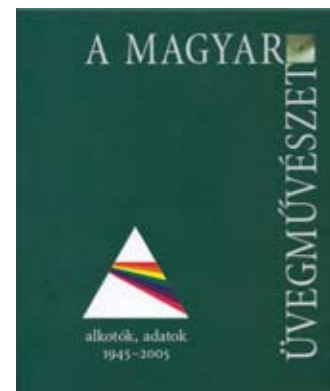
Dramaturgiaiilag is fölépített, megszerkesztett Szigethy András új könyve, s itt a mesterséges teljes arzenáljával rendelkező alkotót dicsérhetjük. Hiszen az író szellemi életrajza benne van abban, ahogyan a nyelvet csúri-csavarja.

A Teniszregény kitűnő példa arra, hogy ha a jó könyv bármire is tanít, az az emberi létezés egyedisége és megismételhetetlensége.

Kaló Béla

A magyar üvegművészet

Alkotók, adatok 1945-2005

A Képző-és Iparművészeti Lektorátus hiánypótló könyvet jelentetett meg a kortárs magyar üvegművészetről, melyet szeptember 13-án a Fészek Művészklubban Kovalovszky Márta művészettörténész mutatott be a közönségnek.

A Keszthelyi Ferencné és Wehner Tibor szerkesztette reprezentatív kétnyelvű kötet, mely a 20. századi magyar művészeti dokumentumok sorozat negyedik tagjaként jelent meg, közel 60 alkotó munkásságát tekintti át az elmúlt 60 évből, s részletesen bemutatja a hazai üvegművészet legfontosabb szervezeteit és fórumait.

Varga Veronika bevezető tanulmánya révén nyomon követhetjük e műfaj fejlődését, változásait nemzetközi kontextusba helyezve a magyar üvegművészet történetét a 19. század közepétől napjainkig.

A színes műtárgyfotókkal kísért életrajzok felölelik a művészeti tanulmányokat, ösztöndíjakat, díjakat, egyéni és csoportos kiállításokat, megbízásra készült munkákat, közgyűjteménybeli szerepléseket, bibliográfiát, publikációkat. A kötetben az üvegművészek mellett helyet kaptak olyan festőművészek, akik jelentősebb alkotásokkal gazdagították a kortárs üvegfestészetet.

A kötet a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával jelent meg. SK8

Az ünnepeink lassanként belefutnak abba a feneketlen tóba, amelyet mi magunk kotortunk. Ámbár csupán azt szeretnénk volna, hogy természetes tükröt teremtsünk, művészet nélküli, hatalmas visszapiillanó felületet.

Tetszetek figyelni, hogy már novembertől kellemes karácsonyi ünnepekkel fenyegetnek a kirakatok? Hogy március tizenötödike előtt hetekkel megkezdődik a gyász-szertartással felérő filmvetítések sorozata? És szinte ugyanazokat a filmeket kénytelen végignézni az ember, amelyeket tavaly, tavalyelőtt is láthatott volna, ha nem kapcsol át egy másik csatornára.

Az egy perces néma csend helyett, soha, soha a világon nem kénszerítették több órás vigyázz-állásra az embereket.

Hogy mi a baj az ünnepeinkkel?

Erre talán az a szerkesztő tudna válaszolni, aki halottak napján a bemozdó kezébe adta azt a szöveget, amely körülbelül így hangzott: „ma a halottakat ünnepejűk”.

Nem igazán tudunk különbséget tenni ünnepnap és a megemlékezés napja között.

Dohogok, mert gyűlölttem azt a világot, amelyben a lenini forradalomról forgatott filmek hossza, vetítési időben túltett az eredeti forradalom időtartamán, s nekünk iskolásoknak kötelező módon annyit kellett megnézni ezekből az eszmét illusztráló filmekből, hogy már a könyökünkön jött ki az Auróra, a Téli Palota, Lenin és Bugyonij, Sztálin és az életüket föllázó ivanuskák, natasenkák serege.

Dohogok, mert tudom, hogy szervezetünk, hiába veszünk be egész doboz C vitamint, csak egy bizonyos mennyiséget képes földolgozni, a többit üríti...

Most éppen azon munkálkodunk, hogy eluntasuk gyermekeinkben '56 emlékét.

Valami hazug „népfrontos” fűnyírólvú emlékezettel, összemosva az eseményeket, megpróbáljuk a sárkánnyal küzdő Szent Györgyként beállítani a nemzetet. Távcőként, ablakként, a lyukas zászlón keresztül akarunk betekintést nyújtani egy olyan eseménysorozatba, amelyben csak egyetlen ponton találkoztak az érdekek: „ne tovább”.

Valódi demokráciát akaró baloldaliaktól, a kommunizmust teljességgel tagadókig, olyan széles volt a skála, s hozzá az indulatok, hogy azt csak akkor érezzük át, ha a hajdani szabadságharcosok mai csoportosulásainak, egyesületeinek egymást tagadó, olykor egymást zavaró megemlékezéseit követjük.

Fegyvert fogtak, forradalmárok voltak.

De távlatilag mi köthette volna össze a tisztoga-

tások áldozataként börtönt viselt kommunistát, a kizsákmányolóként, osztályellenségként kitelepített, vagonát visszaváró nosztalgizálóval?

Sorolhatnám az okokat, amelyek miatt nem lett és nem lehet '56 igazán a nemzeté. Március 15-e minden követelése megvalósul a kiegyezés korában, de tessék megmondani nekem; hol kaptak igazi kárpótlást a vagonokból kifosztott tömegek, írók, meg nem írt regényeikért, költők cenzúrázott verseikért, színházak és nézőik betiltott előadásokért? Szobrokért, melyek torzóban maradtak, műtermek gipszporos sarkaiban. Tömegek... Tömegekről beszélek, hiszen nemcsak birtokok, gyárak, üzemek kerültek állami kézbe, de kisboltok, bérpaloták, magánházak is, miként a Magyar Szellemi Élet.

Kiegyezés és rendszerváltozás – fogalmak, melyek olyan távol esnek egymástól, mint Makó Jeruzsálem-től.

A rendszerváltozás nem hozott kiegyezést a nemzet számára. Pedig '56 tanulságai égbekiáltóak. De gondoljuk csak végig, erkölcsileg mi is történt? Az eladott bérkakások tulajdonosaitól, a kárpótlási jegyeket áron alul fölvásároló élelmeseikig, mind-mind ugyanannak az ötvénhatot követő ellenforradalomnak vagyunk a termékei. Még akkor is, ha nem merünk szembe nézni a tényekkel. S miközben a valós tulajdonosok semmit sem kaptak vissza, milliárdokat vagy csak milliókat, esetleg csak százazreket érő vagonokból, a szabad választások után, faramuci módon meghirdettük a magántulajdon szentségét.

Kárpótlásocskát kapott a nagybirtokos szüleiért, testvéreiért az auschwitzot túlélő hozzátartozó, a Szibériában kényszermunkára fogott, a hadifogoly, a szerzetesi cellából börtöncellába dugott szerzetes...

Ötvenhat szellemiségét belefűllasztottuk az emlékezés tavába, s ha ok, okozati összefüggést kell keresnem az ünneppé degradált emlékezés és a társadalom mai toprongya között, akkor azt kell mondanom, hogy e tisztázatlanság okozza azt, hogy nincs nyugateurópai értelemben vett baloldal, nincs jobboldal sem. Tessenek megkeresni a mai Mikszáthokat, Móriczokat vagy Jókait, aki 1848-49-ről marandandót alkotott. A 20. század nagy szembenézése a közelmúlt eseményeivel elmaradt, emlékiratok születtek, dokumentumokat jelentettek meg, melyek a művészet pitvarai és nem tiszta szobái. Nem születtek marandandó művek ötvenhatról.

A Rákóczi-szabadságharc, 1846-49 művek tucajában nyerte el méltó helyét, mert igényelte a nemzet.

Van Rákóczi, Kossuth, Petőfi szobruink, s még hány szabadságharcos és forradalmár szobor ország-szerte, de már eleink is érezték, hogy nem lehet és nem tudunk méltó emlékművet állítani az eseménynek. Emléktáblát igen! Szobrot Nagy Imrénének, igen! Hősi halottainknak dísz-sírkertet igen!

De állami ünnepé degradálódott emlékezésnek még soha sehol nem sikerült emlékművet állítani.

Degradálódott – ízlelgetem a szót, s hogy érthetővé tegyem, miért használom ezt a pejoratív jelzőt, hadd emlékeztessék a 20. század állami törekvéseire, április 4-től november 7-ig, Sztálin születésnapjától az Alkotmány ünnepéig oly sok mindent akartak éljeneztetni, fellobogóztatni velünk, hogy önként dalolva valentinezünk, s nagy tömegek számára október 23-a csupán egy kötelező, piros-betűs munkaszüneti nap. Egy olyan nap, amely előtt nézhetetlenné válnak a tévécsatornák, amelyet napokkal korábban muszájfeladatként agyonlocog a sajtó.

Sikerült tizenhat esztendő alatt nagy akarással elérni azt, hogy mindenki úgy érezze, valami nem igaz, valami sántít az ünneplés körül. Sikerült a még élő ötvenhatosok ellenében a pártok lópor-szarujába, tűzijáték alapanyagként áthordani a hajdani tüzet.

Szülehetnek tehát egész tereket betöltő, bronz, acél kompozíciók e jeles napra. Emlékművek, amelyek lehetnének akár a Szél, a Napfény vagy az Elmelkedés mementói is, mert közülük csak annyi lesz a lényeghez, hogy erre kapták a pénzt, erre az alkalomra készültek, ezen a napon leplezik le őket, s mert valakik e semlegesnemű halmazokba belemagyarázzák a lehetlent.

Nem lehet szobrot állítani a tagadásnak, az igénylésnek, nem lehet emlékművet állítani az alanynak, állítmánynak, a szótannak, mondattannak...

Nincs olyan igazi művész, aki ne tudná, hogy nem lehet regényt írni az elvárásokból az elvárásoknak, hogy nincs emlékmű-testet öltött formája indulatnak, gyásznak, örömekeknek...

Ötvenhatnak még nincs a magyar lélekben legkisebb közös többszöröse, legnagyobb közös osztója, s amíg nevezője a nemzet, számlálója pedig a mindenkori hatalom, addig ötvenhat egy történelem.

Nem illik humorizálni ilyen nemzeti események fölött, de nem is történelem! Inkább megtört szám.

Megtörtjük, mint valami száritott fűszert a médiuumok mozarában, elkeverve időjárásjelentés, reklám és „kérdesse meg orvosát, gyógyszerészt” jellegű ajánlatok közé.

Vári Attila

A test diszkurzív bája

„Úgy fogalmazhatnánk,
hogy az erotika az élet
igenlése, még a halálban is.”

(Georges Bataille)

Goya: Felöltözött Maja

K
karosszékben

A kép státusza bizonytalan. A test, a képhez hasonlóan mindig felmutat valamit, hogy ezzel a gesztussal egyben túl is mutasson önmagán. A test képként aktualizálódik, olyan kéregként feszül ki látásmódunk horizontján, ami körülölel egy enigmatikus, újra és újra megformálódó tartamot, mely tartamról azonban csak e kéreg, mint aktualizáltság tanúskodik. Ráadásul ez a tanúságtétel mindig egy adott, és ezáltal elkerülhetetlen látásmód lehetséges és talán végtelennek mondható rendszere egyikének a pályáján mozog, folyamatosan átalakulva. Évezredek során mindig volt valami megfoghatatlanság, kimondhatatlanság, sőt: kellemetlen és kényes érzet a test látványa kapcsán, mely állandóan azt a kényszert szülte, hogy e testet, mint képet egy bizonyos látásmód keretei közé szorítsa – képként fogalmazza meg. Csakhogy éppen a test képszerűsége, vagy éppen fordítva, a kép testesülése, testi mivolta okozza azt a bizonytalanságot, mely státuszát jellemzi. Tehát nem is egyfajta kényszer szüli a látásmódot, hanem a bizonytalanság ideiglenes feloldásának okán, a kényes helyzet kezelhetősége végett a látásmód hoz létre testet, képet: test-képet.

Ha mindez oly módon fokozódik, hogy a kép művészi alkotásként – önmagára (is) utaló módon, az információátadást látásmódjában saját magára (is) visszacsatolóan – egy testet ábrázol, akkor az említett bizonytalanság hatványozódni fog. Mivel a kép testként képes önmagára és egyben önmagán kívülre utalni – egy nem érzékelhetőséget érzékelhetővé tenni – ugyanakkor a test képként, látásmódok által kialakítva jelenik meg, szintén utalva önmagára és láthatatlanságára, akkor az emberi testet ábrázoló kép többszörösen áthatott a bizonytalanság tekintetében. Hozzátehetjük, az emberi test kifejezés már a jelzős szerkezet miatt eleve hordoz egy mögöttes szöveget, egy emberdefiniót, amely egy adott látásmódot tükröz. A test képi megjelenítése tehát több rétegben is jelentéssel, utalásrendszerrel terhelt, mely rétegek felfejtése koronként változhat és változott is, sőt az újabb rétegek ráakodásával már átláthatatlanul elburjánzott. A kezdeti lépés az emberi tartam

alakká, képpé formálásában, centrumának, centrumainak meghatározásában természetesen csak fokozza a bizonytalanságot, az azonban fontos, hogy az akkor kialakult kép már konstruáltságot, rétegződéseket jelentett meg – tette láthatóvá az akkor gondolt emberit.

A test legfőbb instabilitásának oka éppen az, hogy magában hordozza a megélhetlent, a másik élményének jelenlétét, mely nem az enyém, és még a legfelindultabb közös együttlétben sem tud kibújni a saját a diszkurzusok, a látásmódok által hordozott tárgyias, eszköz-lét alól. A test alakká merevedett képe tárgyként rögzül bennünk, eleve valamilyen referenciaként viszonyulunk hozzá, így saját testünk képe is mindig tárgyivoltában, a fizikai dolgok egyikéként jelenik meg számunkra, ha nem is folyamatosan. A megélt test tartamként nem talál nyelvet, hogy e megélést átadja a megélhetetlen másoknak, csak tapasztalativá válhat, megéltté nem. Így mindig meg kell fogalmaznom élményemet egy olyan nyelven, mely a művészi képek látásmódja által generálódik, és melynek státusa szintén köztes – nem az enyém. A kép tehát rögzíti megélt testem külső kérgét, mely a fizikai világban a másik számára képként jelenik meg. Ezért a kép, ahogy a test, egyben önmagát jelöli, mint tárgy-tapasztalat, de túl is lendül magán a megéltség irányába, egy benső, felmutathatatlan irányába. Ennek okán lehetséges a bizonytalanság, mivel a kép, test, valami olyat ábrázol, amit nem tud, de amiről csak rajta keresztül tudhatunk. Ellentmondás. A művészi ábrázolás ezt az ellentmondást teszi tárgyává, hozza működésbe, emeli eseménnyé. A dualizmus oldódik egységbe vagy az egység hasad dualizmussá – egyidejűleg. Testlélek. A probléma az eredet beemelésével kezdődött.

Kezdetben vala

A művészetek korszakainak hosszú során e ketősség valamely tagja mindig meghatározó, stílus- és formateremtő erőként lépett elő, testesült meg. Nagyvonalakban azt is mondhatnánk, hogy a középkor ikonosztázain egy eredendően büntelen lé-

lektest üt át az aranyfüst és a festék síkján, tagadva a testiség szenvedélyeinek lelketlen, tehát ördögi voltát, hogy belátást nyisson a kép által elfedett, mégis annak segítségével megnyitott igazi valóságba. A kép ablak-test, mely az egyetlen lehetőség a valóság, az eredet felfedésére, ám e kép, mint ablak csak halovány másolata ezen eredetnek, melyre kényszerből szorulunk rá. Lepel. A mű fügefalevéként eltakar valamit, hogy az eltakarással elfedje mindazt, ami nem valóság az eredethez képest. Ezzel a gesztussal nem önmagára hívja fel a figyelmet, hanem valami önmagán túlira; transzcendál, hogy megteremtse a rajta kívül állót, amit csak ő, mint lepel bizonyít. Ő nem fontos, csak másodlagos valami a lényegihez képest, ám pont ezzel teremt meg a lényegi létét, nyelvezetét. Jelölőként lép fel, mint ami utal egy fennálló jelöltre, az eredeti valóságra. De ugyanígy, nagyvonalakban, a reneszánsz kontúrok által uralt teste is az erotikusság, testiség – megéltség – megvetett szenvedélyét rejti el a test megjelenítésében, ahol is az eredeti, ideát felidéző körvonalak hívják fel a figyelmet, terelik a szemet el a testről, a rajta kívül állót, amit csak ő, mint lepel bizonyít. A testvonalak valójában elsődlegesen kizárnak minden nem ideálisnak gondoltat, hogy ezáltal a vonalakon belülül testnek, ideális testnek lássuk. Megvezetik a szemet. Szépséget hoznak létre. Az ideális elgondolt így léphet fel eredeti és valóságos testként, kiszorítva minden „hamis” látzatot, bujaságot vagy eksztázist, mely félrevezet a lényegről. Azonban a lényegi pontosan ezen elgondolt – és ellenpólusát kitesztáztatott némaságba záró – létrejöttével keletkezik a művön keresztül az ideális; és azt is üzeni egyben, hogy nem ő a lényegi, ő csak utal önmagán túlra, ő csak halovány másolata annak, amit megpróbál, de nem képes kifejezni teljességében. Az érzékelés módusait alakítja ki, az olvasás gyakorlatát hozza létre, hogy előállhasson a test mint csakígy-felfogható, mint egyetlen már-értett evidencia, eszköz és tárgy, mely előfordul a többi eszköz és tárgy között. A test, mely kitölt egy mérhető térfogatot, akár egy íróasztal, ami arra való, hogy írjunk rajta. Esetleg együnk.

A műalkotás így teremt nyelvet, valóságot, belehelyezkedve a két folyam – Valami/Semmi, Eredeti/Fiktív – egymást körülölelő és kirekesztő egymásrautaltságának réseibe, és mikor az ismétlés, a gyakorlat újrajátszásának krízise beáll, a dráma nekilendül, újra esélyt kap a nyelv, így a test módosított megalkotására, újbóli átformálására, hogy végre létrehozza az eredeti nyelvet, mely kitölti az eltakarni kívánt Valami vagy Semmi távlatát. A kontúr mérhetetlen uralma a hús által felidézett kellemetlenség, megéltség és extatikuság bizonytalanságát keretezi, hogy figyelmünket a túlira vezesse, hogy lezárjon, ugyanakkor csak a kontúr keretező hatalma idézi meg azt a szöveget, ami a mű mögött ideaként előhívódik, és csak benne, mint képben képes létezni. Ideasága megidézhetlensége okán áll fenn, művi létrehozottsága az egyetlen megszólalása. És a kép nem csak rá, de önmagára is utal. Így az idea megjelenve elhalasztódik. Idealizálódik.

Mindezzel lényegében mond ellent a barokk megéltséget felidéző, a test tárgyiaságában idealizált létezését, képét lebontó eksztázisa. Kilép önmagából, hogy a másikkal legyen, aki csak általa tud létezni, megélve a lehetlent: a megélhetlent. A barokk gravitáló, kontúrjait játékosan, önfeledten feladó teste a másikkal van, kölcsönösen. Nincs magánál. A női testek bujaságot idéző képe túlcsondul önmagán, beleolvad a vizualitásba, a fényárnyék önálló jelentésűvé fellépő mélységébe, hogy e mélységből, elképesztően végtelen szakadékból kiálton felénk torkából némán felszakadó élménnyel. A megnevezhetetlen megélés rendezkedik be test-képpé, a bizonytalanság ehelyütt az élmény reprezentálhatatlansága okán, és nem az idea tökéletességének ábrázolhatatlansága miatt áll elő. Az imagináció – a jövő tervezése, a képzelet világot tágító burjánzása – vizualitásként valósul meg, a látványban találja meg kifejeződését a reneszánsz tapintásával, plaszticitásával szemben. E vizualitás körbejárható, de mindig egy irányból mutaközöző síkként a szemünkben teljesedik ki, virtuális rétege jelzi, hogy a mögöttes szöveg, tárgy, plaszticitás, tehát körülhatárolható tökély a fikció hálójává, meg-

foghatatlan semmiségébe omlik – árnyékba vész. A felszíni látvány rétegei fikcióként olvadnak egybe, de jelzik azt is, hogy a mögöttes rétegek, az abszolútum végtelenül távolba, a semmibe lendültek számunkra, a megismerhetőség stabilitása számára. Csak megélni lehet, feloldódni benne, néma nyelvtelenséggel, szövegneküliséggel. Az eredet omlik.

Mit takar a fügefalevél?

A maszk-levél, a testet létrehozó kép kérdése: mit takar: a Valamit vagy a Semmit? A mögöttes állandóként visszaidézhető, vagy pontosítva: valaha stabil mögötttest. A test maszkká válása a barokk után veti fel e kérdést, mert a fikció rétegeinek elválása az abszolúttól, a test kérgének és megéltségének áthidalhatatlansága szakadékat vajt, mely a Valami/Semmi dilemmáját idézte meg. A maszk segít előhívni egy boldogabb eredetit, amely mára megromlott. Goya maszkjai, takarásai és fedései viszont egy nem ismert, egy sohasem-ismertet idéznek meg viselésükor. A maszk előhoz, nyelvet ad egy megnevezhetetlennek, nyelvet, ami nem képes beférkőzni a felidézett sosemvolt szédítő mélységeibe. A halál sötét, jelentés nélküli – értelmetlen – feketéje morajlik a számférjek mögül, és mint egy bérce vonz a sziklák közé minket. A nyelv megbicsaklik, az eredet egységének hite az örület kavargásában elszedül, és fejét kapkodva széthull előtte a valós és a fiktív, összemosisodik könnybe lábadt szemében a kép: test és szellem. Mi lakozik tehát a háttérben? Mit takar a fügefalevél? Mit kell annyira mélyen rejtgetni? Vagy egyszerűen itt áll meg a nyelv hatalma? A klasszicista értelem elfordul, éber ő marad, hogy mérhető valóságának elemei táblázatba rendeződve hirdessék az örömet. A szabadság öröme. Mindeközben Goya „szörnyei” résen állnak, hogy elszabadulva bujtsanak, hogy lehetőséget adjanak a művészetnek arra, hogy a rés fennmaradjon, hogy az alkotás berendezkedhessen, és nyelvet adhasson – a szkepszis és az irónia útján haladva.

Aki komolyan gondolja, hogy mégis van vad és kegyetlen eredet a nyelv mögött, a maszk és a fügefalevél, a test-kép mögött, az belekuszálódik saját nyelvtelenségének nyelvezetébe, testtelenségének saját akadályába ütközik, mely ott áll vele szemben minduntalan, és ellenáll. A gyilkos kegyetlen éberségében és elszálló – égbé szálló – testtelenségében készül tettere, hogy megdicsőüljön, hogy legyőzze gravitálását, kitöltse az űrt, mely a Valami szkepszise okán tátong megnyílt, ám a résen álló intuíció nyomot talál a homokban, amit az elfelejtett test hagyott maga mögött. Profán módon bukik. Sherlock, Poirot és Columbo könnyedén csipegetik fel a nyelvből az elszórt szemeket: a nyelven túlra, a testen túlra vágycsozó profanitás mindig fennakad a hálón. A kör bezárul. Ha Maya meztelen, és ez felháborító, mert pörösege önmagára mutatva kételyt ébreszt, akkor megfestjük Felöltözöttként, eltakarva a testet, hogy így még inkább ráirányítsuk a figyelmet. És elrendezve saját művészi nyelvén, Goya beemeli a láthatatlant a mérhetőbe, és a szótlant, nyelvtelen – testetlen – világlani kezd a maga eksztatikus megfoghatatlanságában. Feldereng a semmi/valami – Maya elfedése a lehetőségek végtelenségét idézi meg, mi-

közben az élet és halál szétválaszthatatlansága, a lét folytonosságának érthetlensége, testiség, egyértelműségének trónfosztása történik meg eseményszerűen. Beáll középbe, eltakar, és mégis e negációval szakítja meg a nem-folyamatosságot, kilép magából, feladja kereteit, hogy átnyúljon, transzcendáljon felénk, a mi hiányunk felé, kiegészítve azt. Mégis tagadva, leplezve, elrejtve teszi. Maga felé húzódba nyúl ki felénk. Elmondhatatlan. A test eredete szótlan marad, konstruáltsága nyelvvé válik, így lényege a szólás, a kinyilatkoztatás, az önmagán kívültre lépés lesz. Az pedig mérhetetlen.

Az ironikus kétely megjelenése az elmúlt évszázadban atomjaira, eredetneküliségre széthullott testetlen testiséget generált, mely a művek test ábrázolásában dualizálódott. A megéltség totális vizuális ábrázolásának látványába, hatásába, vagy a fizikai tárgyiaság, eszköziség monoton asztal-létébe fejeződik ki a test, a testünk, mely hol darabjaira hull, hogy az életet, élményt, átélést lehetetlenként re-prezentálja, nyelvet tör, hogy nyelvtelenül fejezze ki az élményt. De ezáltal nyelvet hoz létre. Újra. Körkörösön gabalyodik önmaga fikciós hálójába, kiutat keresve, eredetit keresve egy olyan világban, ahol minden ismétlődik, vagy ahol pont ő tagadja az eredetet. Az abszolútat, mely megmenthetné. De tagadása erre irányul. Ezért törik a test-kép. A résekbe próbál beférkőzni, hogy az élményt fellelje, de az élmény teljessége e résekben csak nyomokban fejeződik ki. Ezért a hasadság ábrázolásmódja az egyik látásmód, a duális pár egyik oldala. Az eksztázis örülete, a kiáradás vadsága áll vele szemben. A test egyrésztől az: „Ismerd meg önmagad! modern felfogásának az: „urald önmagad! keretében szenved, elnyomottan, nem-létezően transzparens, másrésztől önkívületben örjög és olvad bele a világba, kontúr veszve, ám némán az ábrázolás lehetősége előtt. Atomizálódott fizikai, objektív test, vagy cseppfolyós, belül, a semmiben, a némaságban fogoly, kifelé megjeleníteni képtelen test. Enyhítő egységre várva. Ez a dualitás vonul keresztül önnön testünk, képünk zavara közepette.

Lebota M. János

Dürer: Ádám és Éva

Forradalom 2.0

Az 1956-os forradalom 50. évfordulójára emlékezve szerkesztőségünk a témával foglalkozó szakemberek segítségével – a szűkös keretek adta lehetőségeken belül – megpróbálja körüljárni, feltérképezni '56 megjelenési formáit, a téma szerepét a kortárs képzőművészeti és irodalmi életben 1989 és 2006 között. Elsőként az irodalmi vonatkozásokkal kapcsolatosan tesszük közzé Brém-Nagy Ferenc írását, következő számunkban pedig – reményeink szerint – a képzőművészet oldaláról közelítjük meg témánkat.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján, az ünnepségek, a megemlékezések, a méltatások és a hirtelen megszaporodó, ilyen-olyan minőségű kulturális produktumok (filmek, tárlatok, kiadványok – ezek többnyire memoárok vagy dokumentumok) évadán, bizonyos érdekes elgondolkodni azon, vajon miért nem születtek a rendszerváltás óta igazi, nagy művek arról a néhány napról, amelyből egyébként a jelenlegi, harmadik Magyar Köztársaság önmagát eredezteti, amelyben legitimitásának egyik fundamentumát látja, és amelyről a világ közvéleményében is az a kép él, hogy először szolgált bizonyossággal arra, hogy az addig monolitnak tetsző, népeket, nemzeteket egyrészt elnyomó, másrészt uniformizáló sztálinista diktatúra falán rés üthető? Mi lehet az oka, hogy a fél évszázada lezajlott események – nem mellesleg a magyar történelem ez idáig utolsó katarzisként megélt momentumai –, illetve a hozzájuk vezető történések alig-alig hagytak maradandó, művekben őrződő nyomot a magyar kultúrában, s amit igen, azok keletkezése is többnyire a diktatúra utolsó fertályára datálható? Minek tudható

be, hogy az épp a napokban közönség elé kerülő, ezzel foglalkozó műveket érzékelhetően ugyanolyan érdektelenség övezi, mint a magyar kultúra bármelyik jelen idejű produktumát? Ahhoz, hogy e kérdésekre választ keressünk és találjunk, néhány dolgot a legelején tisztáznunk, illetve rögzítenünk kell. 1. A magyar kultúra alapvetően nyelvi kultúra, válságjelenségei (érdektelenség, társadalmi presztízvesztés, érzéketlenség, zártság stb.) szervesen összefüggenek a magyar irodalom jelenkori állapotával, többnyire abból levezethetők. (Ez alól talán csak a zene kivétel, amiben bizonyos szerepet játszik az, hogy sokkal nagyobb arányban interpretációról és nem eredeti művek születéséről beszélhetünk.) 2. A kultúra több mint külön való alkotások összesített halmaza, a kultúra egyszerre a bennünket körülvevő tér, és a teljes létezésünk ebben a térben. A kultúra folyamatosan megújuló értékteremtés és környezetformálás. Ahogy Ortega írja: „A kultúra minden munkája az élet értelmezése – megvilágítása, magyarázata vagy exegézise. Az élet az örök szövet, az út menti égő csipkebokor, melyből Isten hallhatja a hangját. A

kultúra – művészet, tudomány vagy politika – kommentár, az életnek az a módja, melyben az, mintegy önmagára visszaverődve, kicsiszolódik és elrendeződik.” 3. Ebből következik, mélyen és alapvetően meghatározó egy közösség életében, hogy a létezése, a maga körül tapasztalt valóság hogyan szűrődik át a kultúrájába, hiszen az utóbbiban tapasztalt tartós és jelentős disszonancia visszahat az előbbire, megjelenik abban. Ekkor fordulhat elő, hogy kultúra és közösség két szétartó pályára kerül, aminek eredményeképpen a kultúra érdektelenség övezte záróvá alakul, kevesek érvényesülési és/vagy magánügyévé, elveszítve hatásos befogadásának, ezzel együtt a folyamatos megújulásnak és értékteremtésnek a képességét, a közösség pedig megfosztatik attól a fajta tudástól, amelyet csak és kizárólag a kultúra képes nyújtani, ami nem lexikális ismereteket jelent, hanem aktív, átélhető, éppen ezért mentalitást alakító tudást. (Fontos rögzíteni, kultúra és valóság kapcsolatán itt nem a spontán tükröződés értendő, nem valamiféle realizmus.) Le kell szögezni, a kultúra mindig formálja a környezetet, sorvadásában is. Állapota

talán éppen a környezetből ítélhető meg a legkarakteresebben.

Ha elfogadjuk a fenti premisszákat, elkezdhetjük vizsgálni annak okait, miért nem születtek igazán nagy, jelentős visszhangot kiváltó művek az eltelt tizenhat évben a forradalomról a magyar irodalomban, olyanok, melyek nemcsak a szűk szakmai klikkek, de az olvasók széles tömegeinek figyelmét is magukra vonták volna.

Első okként bizonyos a magyar irodalom utóbbi évtizedekben végben egészen sajátos „fejlődését” jelölhetjük meg. Ebben szerepet játszanak természetesen esztétikainak nevezhető momentumok éppúgy, ahogyan strukturálisak, társadalmi és politikaiak is. Az egyszerűség kedvéért kezdjük utóbbiakkal.

A rendszerváltoztatást követően gyakorlatilag összeomlott a magyar irodalom addigi, művek megszületését célzó támogatási struktúrája. A drámaian csökkenő források maguktól értetődően ingattak meg pozíciókat, és természetes módon erősítették fel a szocialista kultúrpolitika által gerjesztett, mindvégig fenntartott, de többnyire kiegyensúlyozottan kezelt népies-urbánus állentétet, melyre nyilvánvalóan igaztalanul a maradiság vs. modernség szembenállás rakódott. Többszörös hamis diskurzus alakult ki. Mert könnyen belátható, nincs, és nem is lehet irodalmi irányzat, melyre egészében ráhúzható lenne bármelyik fenti jelző, hiszen azokat bizonyos csak az egyes művekkel kapcsolat használhatjuk. Mert miközben a felszíni beszéd arról szólt, ildomos-e, hogy irodalmi alkotások közösségi problémákkal (is) foglalkozzanak vagy nem, a tusakodás mélyégi motívója a pozíciófoglalás, megerősítés és a másik kiszorítása volt. (Hadd utaljak itt a szocialista időkben létezett két patinás kiadó, a Magvető és a Szépirodalmi sorsára, aminél szemléletesebb példája nemigen van annak, ami itt a kilencvenes években végbement.) Ha a mára kialakult helyzetet meg akarjuk érteni, tisztában kell lennünk egyidejű, egymás mellett lejátszódott folyamatokkal. A fentebb már említett hamis diskurzus mellett a magyar irodalom struktúrájában egyszerre ment végbe az állam kivonulása a finanszírozásból, a Soros Alapítvány e téren vállalt szerepének növekedése, illetve az elosztási rendszer úgynevezett demokratikus alapokra helyezése. Hova vezetett ez? A ma tapasztalható helyzethez, amiről nagyobb kockázat nélkül kijelenthető egyrészt, hogy felépült egy irodalmi hegemonia, másrészt a magyar irodalom elosztási szisztémája mélyen

feudalisztikus vonásokat mutat. Az úgynevezett demokratikus elosztási szisztéma szerint ugye a szakmák delegálnak kurátorokat a különféle rendű és rangú források elosztó testületekbe. Azt gondolom, még egy egészségesebb lelkű országban is hihetetlen felelősséggel együtt járó poszt lenne, amihez a saját elkötelezettségen való felülemelkedni széles tömegeinek figyelmét is magukra vonták volna. Maradnak a felelősök, ösztöndíjak, mint csoportösszetartó kohézió, marad a bármiféle hatást gondosan kizáró, egymást felszínre tartó, egymást ünneplő, az irodalmat nagyjából az önmegvalósítással azonosító konglomerátum, kaszt és kánon. Gondoljuk el, egy szegény, másfél évtizede tusakodó, nyugtot nem találó országban ép észszel várható-e a szűkös forrásokon ülő döntnököktől, hogy jól körülhatárolt felelősség nélkül, maguktól döntsenek a saját izlésviláguktól eltérő művek életre segítése mellett, melyek esetlegesen épp a nekik rendelkezésükre álló teret szűkítik le? Szerintem nem, és még csak igazán haragudni sem lehet rájuk. S itt lépett a képbe a politika, mely saját legitimizációs tökeigényétől vezette rátelepedett erre az osztottságra, megélesztette a sarkait, a napi közéleti csata frontvonalába vitte az irodalom szereplőit. Hova vezetett mindez? Oda, hogy miközben a kultuszminiszter irodalmi aranykort vizionál, Márai Sándoron kívül (talán még Szabó Magda és Kertész Imre a Nobel-díj okán) nincs magyar író, akinek művei jelentős visszhangot váltanának ki.

De térjünk át az esztétikai okokra. Milan Kundera írja A függöny című könyvében, hogy a regény képes a dolgok lelkebe hatolni és megmutatni azok emberi tartalmát. „Mert a történelem, mozgalmával, háborúival, forradalmaival és ellenforradalmaival, nemzeti megaláztatásaival és a többivel nem önmagában érdekli a regényíró, mint lefeszendő, leleplezendő, értelmezendő tárgy; a regényíró nem a történelem lakója; ha elkápráztatja a történelem, azért kápráztatja el, mert olyan, mint egy fényszóró, amely az emberi létezés körül forog, és fényt sugároz a létnek azokra a váratlan lehetőségeire, amelyek békeidőben, amikor a történelem mozdulatlan, nem valószínű, láthatatlanok és ismeretlenek maradnak.” Kis kockázatot vállalva kijelenthető, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc eseményeit, előzményeit, utóhatásait

témául választó irodalmi alkotás két dolgot bizonyosan magában rejt – legalábbis ha valaki megpróbálja önmagában újratemetni –, egyik a katarzisz, amit azokban a napokban ez a közösség átélt, a másik a történet. A jelenlegi kánonban e két fogalom nem szerepel irodalmi művel kapcsolatban használt autentikus fogalomként. A katarzisz megismerésének neveztek az ókori görögök „mely során a félelem feloldódik, és meglátjuk a dolgok mélyebb okát, mely a megismerésből származik...”. A művek katarzisz nélkülsége bizonyos összefüggéssel azzal, hogy a magyar rendszerváltást nem kísérte a történelemben a hasonló volumenű társadalmi-gazdasági változásokkal együtt járó katarzisz, mely elindította volna a társadalom mentális-kulturális változását. Mondhatnánk, hogy nem volt szerencsénk, ám ha jobban utána gondolunk, rá kell jönnünk, bizonyosan másról van szó. Megismerni azt, amit magunk mögött hagytunk, átlátni a felszínénél mélyebb összefüggéseket, átláthatóan szembeesni dolgokkal, nos ez azt eredményezhette volna, hogy akkor egy pillanatra minden addigi tudásunk megkérdőjeleződik, minden addig megszerzett nimbusz és pozíció felülvizsgálatra szorul, felfüggesztődnek a mismásolások, a magyarázatok, számot kellett volna vetni az addigi tetteinkkel, bűneinkkel és megalkuvásainkkal. Talán nem lett volna ez több egy pillanatnál, ami után szinte ugyanúgy (teljesítmények nem amortizálódnak) folytatódott volna minden. Am ehhez az egy pillanathoz sem volt elég erőnk, bátorságunk, illetve egy pillanatra sem lehetett elengedni címet, rangot és pénzt. A másik oknak én a történet hiányát, illetve a történet létjogosultságát tagadó irodalom-szemléletben látom. Létezik egy keleti felfogás, miszerint nincs idő, nincs tér, semmi sincs, csak történetek vannak. Ez egy, eme írás kereteit feszegető elemzést igényelne, legyen elég annyi, hogy nehezen tudok elképzelni olyan művet, amely szövegirodalmi eszközökkel képes megjeleníteni a forradalom előtt, közben és után történeteket.

Talán nem járok messze az igazságtól, ha a végén kijelentem, baj, hogy nem születik nagy irodalmi mű a forradalomról, közben persze tudom, e mű születése lenne a másodikkal a forradalom maga.

Brém-Nagy Ferenc

Kínai tigris Magyarországról

re:orient – Rejtett hálózatok építészte

Az idén 10. alkalommal rendezték meg (szeptember 10. – november 19.) a Velencei Nemzetközi Építészeti Biennálét, melynek hívószava a metaváros volt. E kellőképpen tágan értelmezhető fogalom különleges feladat elé állította a kiállítókat.

A magyar pavilon a Guardianiben szakítva az eddigi „hagyományos” építészeti prezentációkkal (egy építész munkáinak, vagy építészeti törekvések bemutatása) teljesen új, szociológiai és antropológiai kutatásokon alapuló projektet mutatott be. Példaértékű a projekt egész szerveződése is: a nemzeti biztos által meghirdetett pályázat eredménytelenül zárult, nem érkezett be megfelelő pályamű. Konzultációk, workshopok követték a szakmai zsűri döntését, amelyeken számos lehetséges téma, projekt

merült fel. Ezek közül az egyik legígéretesebbnek a hazánkban élő kínai népesség életformája, kulturális összetettsége tűnt. A projekt megvalósítására mintegy tucatnyi témacsoportra bontott egységből álló, és a benne résztvevő szakértők munkáját összefogó koordinátorból összeálló munkacsoport jött létre, akik rendszeres sajtótájékoztatókon adtak hírt a projekt alakulásáról, közreműködésre hívta fel mindenkit.

A Re:orient nevű program a kelet-ázsiai bevándorlók világába nyújt betekintést, akiket némi tájékozottság hiányában egyszerűen csak kínaiaknak definiálunk. Pedig az itt élő kolónia jóval összetettebb, nemcsak egy ország bevándorlóit foglalja magában.

Hogyan használja e közösség a várost? Milyen építészeti struktúrákat sugallnak a kínai piacok konténerfalai? Mi a guanxi, a kínaiak közt szövődő különös kapcsolati háló? Milyenek az itt élők médiahasználati szokásai? Mennyiben változott a hazánkban felnövekvő másodgeneráció világszemlélete, szokásai szüleiéhez képest? Miért választanak magyar keresztnevet? Hogyan telnek napjaik, mit tudnak arról a városról, amelyben élnek? Vajon hányan tudjuk-e kérdésekre a választ?

Magyarországon speciális helyzet alakult ki abban a tekintetben, hogy nálunk nem jöttek létre kínai negyedek, mint más nyugat-európai országokban vagy az Egyesült Államokban, ezért egy

egyedi térhasználat jellemzi az itt élőket. Az ún. kínai piacok, bevásárlóközpontok, éttermek és üzletek sajátos laza láncolata rajzolja ki számunkra 'térbeli' elhelyezkedésüket. Az általuk létrehozott környezet a kereskedelem épített megjelenése, amely egy karakteres és egységes arculatot teremtett. A piacokon valóságos konténervárosok jöttek létre a sűrűn egymás mellett felállított konténer-standokból, amely mint alap-egység a csarnokokba települt üzleteknél is megfigyelhető – mint térhasználat alakító elem. S mivel minden a kereskedelem céljait szolgálja, ez a zsúfoltság megfigyelhető az áruk elhelyezésén a konténeren belül is. A piacokon kívül a különböző elárúsítóhelyek is érdekes színfoltjai városainknak, a folytonos instabilitás megjelenési formái, hiszen állandóan változnak, mivel gyorsan és a legolcsóbb anyagokból készülnek.

Habár a térhasználat nálunk és egyes kelet-európai országokban eltérő lehet a hagyományos izolált városrészekkel szemben, a magyar pavilonba lépve a tárgyi környezet mégis mindenki számára azonnal beazonosíthatóvá teszi a kiállított anyagot. A kortárs migráns kultúra és építészet lehetséges formáinak és struktúráinak kiindulópontja a budapesti józsefvárosi piac nyüzsgő forgataga volt, ahonnan ihletet és tárgyakat merítve színes-szagos, hangos, mozgó installációk készültek a pavilonba. Itt nem tárlók, tablók, makettek uralják a teret, hanem különleges, számos elemében interaktív installáció fogadja az érdeklődőket, a bejárat előtt cipőfűzőkből szőtt kínai-magyar (Budapest) felirat helyezi szituációba a látogatót. Az olcsó, nagy tömegben gyártott játékokból és használati tárgyakkól egy kis átalakítással, szereléssel új eszközöket hoztak

létre a projekt megálmodói, és ebből építették fel a különböző térelemeket. A projekt sztárja kétségkívül a világító macskatégla lett, de a LED-liliumok, az ultrahangpára, a pingvinekbe rejtett CB-rádiókból épített rádiólugas stb. az emberek egy részében sajátos hangulatú kiállítótér benyomását kelti. A kibelezett-átalakított sok kütyü előzmény: a témavezető előtanulmánya és az általa vezetett kreatív gyakorlatok a háztáji robotika területén. Hogyan alakítható át és mire használható a szétszerelt és eredeti funkciójából kimozdított látszólag haszontalan termék. A gagyi, a tömegtermék vagy kacat kreatív másként-használata figyelemreméltó javaslatként jelenik meg a magyar pavilonban. A projekt abszolút sikeresnek mondható, hiszen a kiállítást már az első napon meghívták Vancouverbe, Berlinbe és Bécsbe is. (Érdekes módon a világkereskedelemben egyre nagyobb szerepet betöltő Kínával foglalkozik a dán pavilon, de itt a városiasodó ország problémáira igyekeztek – komolyan aligha vehető – alternatívákat javasolni az építésznek.)

Tehát az épületekhez, képekhez kötött nemzeti reprezentáció helyett az idén egy sokkal képlekenyebb dolog, személyes térkultúránk került a pavilonba installáció formájában. Hogy tárgyi környezetünk hogyan befolyásolja mindennapjainkat, s hogyan hat ránk a minket körülvevő épített környezet, ez az, amit próbál bemutatni a magyar kiállítási anyag az átalakított tér és a tárgykultúra újratermelése által. (további információ: www.reorient.hu)

Forrás: reorient.hu
Reich Éva

Középkori installáció

Szabó Henrietta és Orr András kiállítása a bakonybéli Szent Mauriciusz Monostorban

Szabó Henrietta és Orr András Iconismus címmel rendezett installációt Bakonybélben. A Szent Mauriciusz Monostor szerzetesei már számos kiállítás megvalósítását tették lehetővé, ami nyitott szellemiségükről és a művészetek iránti fogékonyságukról tanúskodik.

A mostani kiállításon azonban installációt látnunk. A galériából, de nem a galéria terében: egy kapcsolódó helyiségben látszatszerűt hoztak létre, fiktív kiállítási teret. Az álfolyosó optikai bravúrként jelenik meg, hiszen látszólag sokkal hosszabb térrel van dolgunk, mint valójában. Az egymással szemben álló falakon pedig a két fiatal művész, a festő Szabó Henrietta és a grafikus Orr András képeinek reprodukciói sorakoznak. Egy ideig még érzékelhető, szemlélfelhető méretben, majd, a távolság növekedésével nem egyenes arányban csökkenő méretben, mely szintén a perspektivikus játék elősegítését szolgálja.

Habár az (ál)perspektíva-játékok a manierizmus és barokk építészetének voltak kedvelt elemei – gondoljunk csak Palladio vicenzai Teatro Olimpicojának díszleteire a 16. század végén, vagy Bernini vatikáni Scala Regiájára az 1660-as évekből – a két alkotó itt mégis antik-középkori hangulatú címet adott installációjának. Ennek oka a kifejezésben rejlő kettősség kiaknázásában rejlik:

Finály Henrik 1884-es latin szótára szerint az

iconismus szó magyar megfelelője a „képben előállítás, hű előadás” lenne. A szó töve a görög eikonból, azaz képből ismert. Az ikon viszont, amellyel, hogy képként jelen van, egyben valami önmagán túlira is utal. Prezentál, és egyben reprezentál. Bemutat, de ezzel újra jelenvalóvá is teszi (re-prezentálja) azt, ami egyébként nem lenne jelen. Ez pedig nem csak az úgynevezett akheiro-poiétozokra, azaz a nem-kézrel készített, és vallásos tisztelettel övezett ikonokra vonatkozik. A kép – immáron deszakralizáltabb értelemben – nemcsak a szent megjelenítésére képes, hanem bármit reprezentál, ami nincs jelen. Ahogy az itáliai humanizmus egyik legjelentősebb alakja, Leon Battista Alberti megfogalmazta a festészetéről szóló, 1436-ban kiadott traktátusában: „A festészetnek isteni ereje van: nemcsak arra képes, hogy a távollévt jelenlévővé, hanem arra is, hogy még a halottakat is élővé tegye, sok évszázad után olyannyira, hogy a szemlélők felismerik őket, örömmel és nagy csodálattal a művész iránt.”

A képhez tehát hozzátartozik az a képesség, hogy érzékileg befogadhatóvá tesz egy érzékek felett állót, egy nem evilágit, vagy csak egyszerűen nem jelenlévőt.

A reneszánsz óta a művészet kezdett lassan önmagára találni, és kiszolgáló funkcióitól megszabadulva, saját és sajátos értékeivel tisztába kerülni,

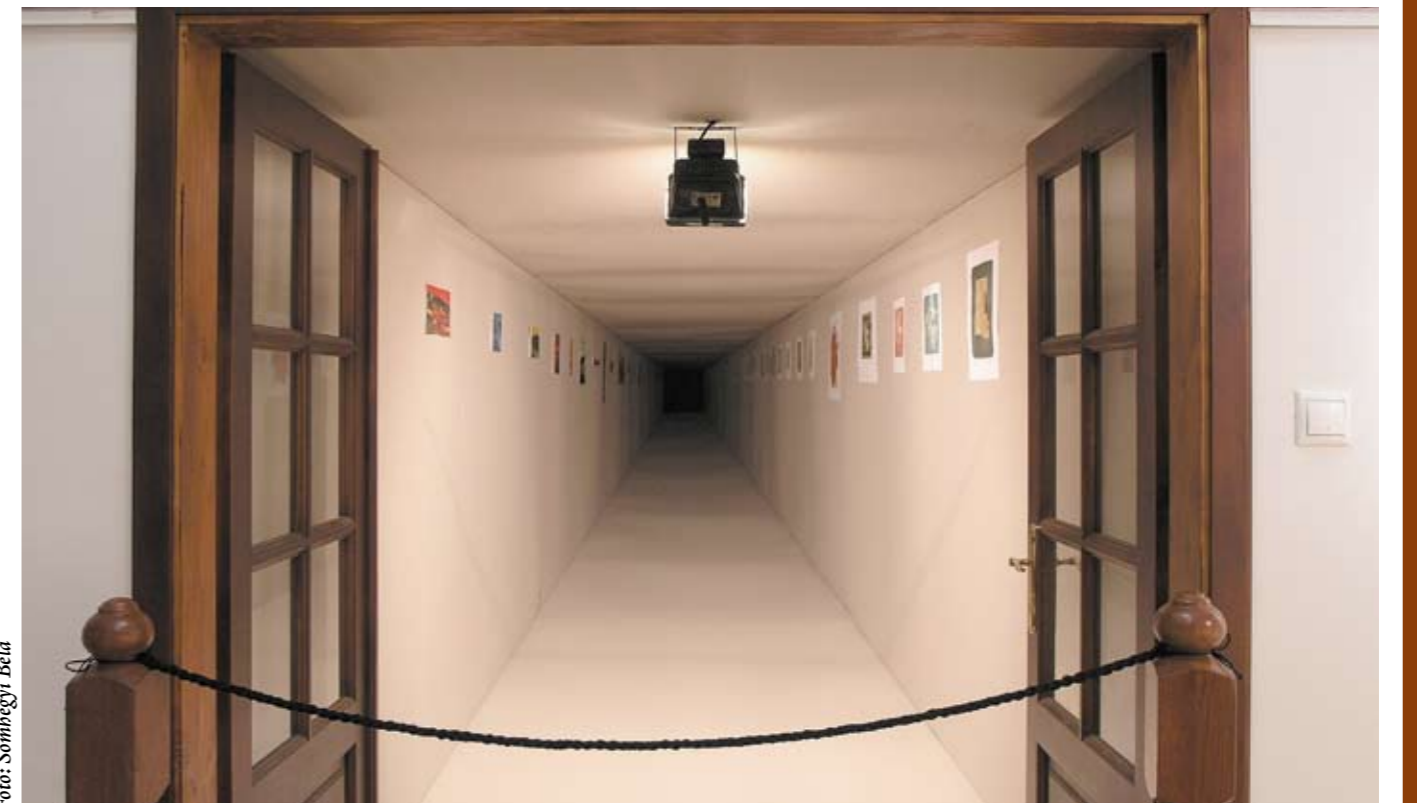
aminek eredményeképpen a művészet önmagát tette reprezentálandóvá. Ezt hívjuk kiállításnak. A művész kiállítja munkáit, ezzel egyben saját művészetét.

A jelenleg látható installáció továbbfolytatja ezeket a gondolatokat: magukat az eredeti műveket nem láthatjuk, hiszen helyükön csupán autográf reprodukciók vannak. Az ösképet egy képmás reprezentálja. Ezekből áll össze a művészetek és művészetüket megjelenítő kiállítás – vagy beállítás, installáció. Jelleget az elnevezés is meghatározza: berendezés vagy beállítás. Részeit, alkotóelemeit ugyanúgy nem érdemes külön vizsgálni, mint kiragadni egy festmény egyetlen négyzetcentiméterét. A műveket nem „bent”, az installáció mély terében kell keresni, mert a beállítás egyben szemlélfelendő. Úgy is mondhatnánk, hogy Szabó Henrietta és Orr András nem önnön művészetüket akarták kiállítani, hanem magát a művészetet tették vizsgálatuk tárgyává. Egyes, konkrét műalkotásukból indultak ki, képeik képéből, műveik leképezéséből, hogy aztán azok nem megszokott távolságból való szemlélfelése révén a művészet mibenlétét feszegetessék.

Somhegyi Zoltán

Megtekinthető október 31-ig.

További információ: www.szabohenrietta.artw.hu

Fotó: Somhegyi Béla

Dresch Dudás Mihály dzsesszmuzsik

A zene önmagáért szól

Fontos, hogy az embernek mi ivódik gyermekkorában a lelkébe. Kiáltó hangjegyek, népi lakodalmi muzsika, tornácós vályogházak, vagy éppen a belvárosi éttermek nyüzsgése: a kristálypoharak és az ezüstcékek csengése és a parfümmel átitott hangversenytermek flitterei. Aki először hallja a Dresch Quartet zenéjét, az nem akar hinni a fülének és rácsodálkozik a benne keletkezett érzelmi hurrikánra. Magyarországon létezik egy világhírű és színvonalú zenekar, ami nemhogy jó, de fantasztikus zenét játszik. Folk és jazz, etno jazz, free folk, talán mindegyik, vagy egyik sem. Mindenesetre jó volna úgy élni, ahogyan ők zenélnék, és ha az élet valóban olyan volna, mint amilyenek ők hiszik s hitetik.

Dresch Dudás Mihályval, az együttes vezetőjével beszélgettem a Műcsarnok falai között.

– A kiadott lemezeinek száma harminc fölött lehet. Mennyi valójában?

– Nem tudom pontosan. Ha a quartetre és a közreműködések számára gondolok, akkor közel harminc. A saját lemezeim száma úgy 9-10 lehet. A legutóbbi idén jelent meg, Élő nád címmel.

– Elégedett a boltokba került kiadványokkal?

– Ez egy törekeny dolog. A zenélés ugyanis egy folyamatos, egy út, amin az ember mindig keres valamit, amivel jobba, érdekesebbé teheti a dallamokat. Állandó keresésben vagyok én is, hogy mitől áramolhatna még könnyedebben az energia, mitől lehetne még kiegyensúlyozottabb a zene. Fontos, hogy kedvet tudjon teremteni, ne fáradjon el. Ily módon

pillanatokról beszélünk. Egy lemez elkészülésekor elégedett vagyok, de amikor visszahallgatom, azt mondom, hogy lehetett volna jobb is.

– Egyszerre emlegetik Dresch-ként és Dudásként...

– Az édesapám vezetékneve Dresch, az édesanyámé Dudás. Amikor az anyai nagyapám meghalt, úgy éreztem, hogy tiszteletből, szeretetből viselnem kell a nevét. Egyébként a Dresch sváb eredetű név, míg a Dudás zenész ősökre utal. Egyetlen zenésztől tudok, a nagynéném férjéről, aki brácsázott, de földműves ősszel büszkélkedhetem.

– Honnan ez a hibetetlen elhivatottság?

– Elég korán, úgy hét-nyolc évesen, úgy éreztem, hogy a zene mély és erős impulzusokat vált ki belőlem. Szájharmonikáztam, citeráztam, és szinte minden érdekelt, amivel hangot, dallamot tudtam produkálni. Első osztályos voltam, amikor saját elhatározásból beiratkoztam szolfézsra és zongorára. Egy év múlva a tanáraink üzentek a szüleimnek, hogy jó volna beszerezni egy hangszert, amin gyakorolhatok. A szüleim nem igazán foglalkoztak ezzel, volt egyéb dolguk is. Az édesapám építésként, az édesanyám könyvelőként dolgozott. A hatvanas évek elején a Nyugati Pályaudvar mellett lévő Resti Étterembe jártunk vasárnaponként ebédelni, ahol Kozák Gábor József és cigányzenekara játszott. Volt ott egy csellista is, aki többször felhívta a szüleim figyelmét, hogy fogékony vagyok a zenére, taníthatni kellene. Akadtak egyéb árulkodó jelek, de a családtagjaim nem tulajdonítottak nekik jelentőséget.

– Végül gépipari szakközépiskolát végzett gyártástechnológia szakon...

– Sőt dolgoztam mechanikai műszerészként, de amikor meghallottam Johnny Griffin Quartetjét úgy éreztem, hogy nincs más út számomra. Szaxofonozni kezdtem, majd 1979-ben elvégeztem a dzsessz tanácsokat. Öt évvel később megalakult az első együttesem, ami aztán 1998-ban átalakult. A Dresch Quartet jelenlegi felállása: Szandai Mátyás nagybőgő, Baló István dob, Lukács Miklós cimbalom és jómagam: szaxofon, furulya, és olykor ének. Alkalmanként Kovács Ferenc hegedűssel is játszunk.

– A zenekarvezetői szerep?

– Talán ma már több helyen tanítják, hogy hogyan válhat valaki jó zenekari vezetővé. Egy jó zenekarban elfogadják a vezetőt, feltétel nélkül. Jó zenészekkel játszani és őket irányítani: mondhatnám, könnyű feladat. Játék közben figyelni kell arra, hogy éppen ki viszi, adja át az energiát. Engedni, sőt segíteni kell, hogy mindenkinek a legjobb energiái kerüljenek elő. Ha azt mondom, hogy a zenekar tagjai a barátaim, és nincsenek titkaim előttük, akkor ez, azt hiszem, valamit jelent.

– Nagyon sok jó külföldi kritikát olvasni önről. Kiváló külföldi és hazai zenészekkel játszott együtt, pl. Grensó Istvánnal, Benkő Róberttel, Geröly Tamással, Lajkó Félixel. A külföldiek közül Archie Shepp-pel, John Tchicajjal, Zbigniew Namysłowskival, Chico Freemannel. Emellett ma is tagja a Csík zenekarnak. És akkor még nem is említettem a színházi darabokban való közreműködéseit.

– Nekem már a konzervatóriumban szerencsém volt. A Jeu nes Musiques szervezésében minden évben két diák utazhatott ösztöndíjjal külföldre. 1977-ben Tóth Tamás basszusgitárosra és rám esett a választás. Kaptam ajánlatot, mondták, maradjak, ne menjek haza. A kandalló fényénél tanakodtam, hogy esetleg tényleg jobb volna, ha maradnék. De nem, elillant a gondolat. Az apám támogatta volna az ötletet, hiszen végig élte 1956-ot, utálta a kommunizmust. Nem tudom, hogy itthon mire milyen jövő vár, de én a saját energiámat ennek az országnak, és az itt élőknek szeretném átadni. Nem vagyok harcos típus, de még nem adtam föl.

– Mondták, hogy nem érdemes és nem lehet a zenéből itthon megélni?

– A konziba szeretettel és hittel mentem. Amikor megkérdeztek tőlem, hogy majd mit akarok kezdeni a diplomámmal, azt mondtam, hogy természetesen dzsesszenész leszek. Azt mondták, hogy ez nem egy életbiztosítás. Én mégis hittem, hogy azt csinálhatom majd, amiben szeretek létezni, amiben szabad lehelek. Persze ehhez a pályához szükség van hitre, szerencsére és véletlenre, mert senki sem tudhatja, hogy mit hoz az élet. Tény, hogy sok kiváló zenész kénytelen vendéglátós helyeken munkát vállalni.

– A hit többet jelent Önnek, mint általános fogalom?

– Hiszek Jézus Krisztusban. Valaki vagy hisz az üzenetben vagy nem. Próbálok elfogadni az üzenetet, még akkor is, ha nem feltétlenül a jézusi úton járok. Hiszek a kegyelmében, és rossz pillanataimban elfogadom a keresztalhat. Kicsit öntörvényű módon teszem, de azt gondolom, hogy ez mindenkinek egy személyes üzenet, és valahol mindenkinek önmagában is van egy temploma. Nem járok gyülekezetbe, de vannak olyan barátaim, akikkel megoszthatom az efféle gondolataimat, és ezt fontosnak érzem.

– Mennyire tud előre tervezni?

– Nem nagyon lehet hosszú távra. Alapvetően a körülmények diktálják a művészek életét. Mivel nem csak rólam, hanem egy zenekarról is beszélünk, ezért minden csak időpont-egyeztetés kérdése. Megszoktuk ezt az életformát, rövid távú terveink vannak.

– Vagyis nem megy hónapokra szabadságra?

– Nem. Bár a közelmúltban autóba ültem, és 800 kilométert vezettem, hogy meglátogassam egyik Gyimesben élő barátomat. Amikor úton vagyok, zenét hallgatok, mostanában szeretem Dés András ütőshangszereken való játékát. Eddig még mindig a saját utamat jártam; azt hiszem, nem bántam meg semmit, és nem csinálnék semmit másképpen. A zene mindig új lehetőségeket kínál, de még mindig nem találtam meg teljesen önmagam. Az élet minden pillanatában dönteni kell és csak utólag derül ki, hogy jól döntöttem-e.

– A színpadon van lámpaláza?

– Nincs. Belső nyugalom – kitérültség nélkül nem megy.

– Az idei avignoni dzsesszfesztiválról és az ott aratott sikeréről ódákat zenének. Itthon mégsem volt visszhangja, miért?

– Archie Shepp-pel, egy zongoristával és a Dresch Quartettel játszottunk. Kétezer hallgattak, nagy siker volt, óriási élmény. Sok olyan magyar művész van, aki sikeres külföldön, itthon mégsem ismeri senki. Ez nem újdonság, és ez nem az én személyemről,

hanem általában az itthoni értékek megbecsülésének hiányáról szól.

– Részeseült állami díjban vagy kitüntetésben?

– Van egy Magyar Kultúráért díjam, és a múlt évben az év dzsesszenészeének választott a szakma.

– Idős korában emleli majd az életét egy könyv lapjain?

– Nem. Nem gondolnám, hogy olyan fontos ember lennék, hogy erre sort kellene kerítenem. Bár minden ember fontos valamiért, de a dalaimban, a zenémben, azt hiszem, minden benne lesz.

– Többféleképpen jellemzik zenéjét. Ön mit mond, mi az, amit játszik?

– Teljesen mindegy, hogy minek nevezzük, olykor nem fontos, csak zenélek. Talán két „hagyomány”: a dzsessz és a magyar népzene gyökereinek ötvözte, megfűszerezve a saját élményeimel.

– Milyen tud változni, fennmaradni ma a népzene?

– A népzene is befogadó zene, bár nem úgy tűnik. Régen volt idő – a lassabb élettempó miatt – arra, hogy az új hatások beépüljenek, ki tudjanak kristályosodni. A dzsessz abszolút befogadó zene, állandó változást igényel, ám a dzsesszben is van egy rész, ami klasszikus. Vagyis a népzene, a dzsessz zenének és a klasszikus zenének is van egy klasszikus része, ami megmaradt. Ily módon kétfajta gondolkodású zenész létezik: az egyik a klasszikusokat ápolja; a másik kortárs zenét játszik, ezáltal szabadabban muzsikál. Nem csak a végeredmény fontos, hanem az is, hogyan és mi változik.

– Gyakran idézik egy korábbi nyilatkozatát: „...Rájöttem, hogy a zene egész embert kíván, beleértve, hogy honnan és kitől jön – az fog a hangszeren megszólalni... gyakorlás közben feltűnt, hogy miközben az első darabjaim létrejöttek, a nagyszüleimre gondoltam. Azóta is fontos az irány. Hogy az én szeretteim mindig ott legyenek a lelkemben.” A nagyszülőkkel való emlékek mennyire mélyen élnek?

– Amikor megszülettem, a szüleim kénytelenek voltak dolgozni, ezért engem leköltöztettek a nagyszüleimhez Földesre. Egészen hatéves koromig ott nevelkedtem. A nénapok ünnepléséhez muzsikásokat fogadtak, mint ahogyan a lakodalmakban is magyar népzene szólt. A falusi emberekkel énekeltem, zenéltem, talán innen erednek a legmélyebb zenei élményeim. Persze egy kisgyerek, aki csak népzene hall, csak később fedezi föl, hogy másfajta zene is létezik.

– Mi az, amivel pótolni tudja ma ezeket az élményeket?

– Vidéken van egy nádtető parasztházam, ami a nagyszüleim házára és annak hangulatára emlékeztet. Jölesik a házzal lélegezni, ott élni.

– Időközben született egy kislánya. Fontos, hogy az ő életébe is beköltöztek a zene?

– A kislányom, Anna nyolc és fél éves. Tanítgatom, de nem akarom ráerőltetni a zenét, bár szeretném megmutatni a zenéhez vezető utat. Az Egyesenes zene című 2004-ben kiadott lemezen a Csipkefa bimbója című dalt ő énekl, és én kísérem.

– Hány hangszere van?

– Van egy tenor- és egy szoprán saxofon, egy basszusklarinétom, egy tárogatóm, zongorám, cimbalom, és van egy olyan furulyám is, amit én készítettem. Tulajdonképpen a furulyákkal általában az a baj, hogy csak egy hangnemben képesek megszólalni. Arra gondoltam, hogy kellene egy olyan hatlyukú, univerzális hangszere, ami több hangnemben is képes

hangot adni. Több évig faragtam. Először elkészült a furulya, majd billentyűket építettem rá, így olyan lett, mint a furulya. Persze, most hogy elkészült, van egy újabb ötletem, hogy miképpen lehetne tökéletesíteni. Szeretném elfelejteni, hogy éppen mi az a hangszere, amin muzsikálok. Amikor ugyanis szaxofonon játszom, óhatatlanul eszembe jut a nagy mesterek játéka. Azért készítettem ezt a furulyát, mert amikor azon játszom, nem függök a hangszertől, más az érzés, a hangzás.

– Hol szokott gyakorolni?

– Egy hétköznapi budapesti társasházban lakom, ahol délelőtrőnként rajtam kívül csak egy idős hölgy van odahaza. A legközelebbi szomszédom szereti a zenét, legalábbis muszáj volt megszeretnie...

– Koncertek után szívesen beszélget?

– Attól függ. Ha jó kedvem van, elég barátságos vagyok. Általában koncertek előtt a fellépésre készülök, ha meg túl vagyunk rajta, akkor szeretek kilazulni. Mindenesetre jölesik az érdeklődés, bár az általam játszott zene önmagáért szól.

Tábori Zsuzsa

Hiába tartják a magyar festészet napját 2002 óta október 18-án, Szent Lukács, a festők védőszentjének az ünnepén. Ma már nem tudjuk igazán, hogy mi a szakrális a művészetben. Különösképpen napjainkban! Hol a határ vagy az átfedés a vallásos, az egyházi és a szakrális művészet között? Bizonyított, ismert a kultusz és a kultúra közös eredete és egymást kölcsönösen megtermékenyítő ereje. A kortárs képzőművészet alkotóinak kiállításai, és a nyomokban feltörő mély, komoly, egy korszak kultúrájának alapvető jelentőségű kérdéseit felvető állítások aztán egyebek mellett a kapcsolat újkori leépüléséről, a kultusz és a kultúra szempontjából egyaránt felvetődő kiüresedés veszélyéről látszanak szólni. Nyugaton ez evidencia, itt meghatározó véleményformálók úgy tesznek, mintha semmi nem történt volna az elmúlt 100-200 év során. A tarkabarka mai tetszőlegesség hamis szabadsága ehhez pedig még igazolást is kínál.

Lovas Ilona mondta, hogy egyházművészeti szempontból ma „kegyelemfosztott” időszakban élünk. Nem épülnek templomok, amiket be kell rendezni, ezen kívül pedig az ember mindennapjai nem a szakralitás jegyében telnek. Az általános álláspont szerint azok a műtárgyak tekinthetők a szakrális művészet részének, amelyek bizonyos ikonográfiai örökségnek és a liturgia szabályainak megfelelnek. De bőséggel léteznek alkotások, amik teljes függetlenségben az elvárt vagy leírt szabályoktól tartalmazzák a szakrális értékeket. Pilinszky Já-

lónböző liturgiák tereinek és tárgyainak mibenlétét. A „szent tér” létrehozásakor az egyetemes Egységnek a megjelenítésére tettek kísérletet az alkotók, a szentély lett az evilági és világ feletti kiterjedések közötti nyitott kapu. Itt műalkotást elhelyezni: felszólítás, kísértés, felmelo cél egy művész számára. És, hogy a durva általánosítások közhelyeit elkerüljük, e helyt leginkább a magyarországi kereszténység jelenkori egyházi művészetére szeretném a figyelmet irányítani. Ennek a művészetnek a hátterében egy több mint kétezer éves kultúra és civilizáció konfliktusai, megnyugvások szolgálnak éltető forrásként. Tényleges anyagi formában megtestesülve, a templomok, kolostorok, könyvtárak és múzeumok tárgyaiban, tereiben. Újabb kiállításokon is, amelyekre itthon is van példa: ezekből született egyebek mellett a panonhalmi apátság kortárs gyűjteménye, a sárospataki református templom galériája, és ilyen a tihanyi rendház évtizedek óta folyó tárlatorozata.

Tolnay Imre festőművész és Kustán Melinda iparművész májusi tihanyi kiállítása is érzékeny adatokat tett a magyar szakrális művészet lehetséges megújulásának programjaihoz. Tolnay freskótörédei, emlékdézései, Kustán aszketikusan szerkesztetes textilművei, miseruhái nagy figyelemmel vannak a keresztény szakrális művészet, elsősorban a középkori kézművesség teljesítményeire, amelyekben a „szellemi megújulás” sikeresen leválik a görög-római emberközpontúság, a pusztaság test felértékelésének mintázatairól. Lényeglátó „feljegyzéseket” mutatnak

nográfiai hagyomány átrajzolásának készítése több mint kockázatos vállalkozás. A kulturális és teológiai kapcsolódásoknak olyan rendjével szükséges ebben a helyzetben számolni, aminek a következtében az „új művészet” eszme-, és formavilága, illetve esztétikai hatóereje természetes jelentésmódosulásokon megy keresztül, még akkor is, ha ezeknek tételes teológiai érvei is felfedezhetők a művek jelentésszerkezetében. Kimondott célja a művészeknek, hogy az esztétikai konvenció világiasságán keresztül jussanak el egy transzcendentális jelentésszféra felé, ahol a hitben összegződő minőségek megtapadhatnak. A „világi” elem liturgikus térbe történő befogadásának azonban igen sok akadálya van. Már csak azért is, mert a megszentelt terek „felszabadítása”, vagy kinyitása az eredeti programok szempontjából csak speciális egyházi, teológiai szabályok figyelembe vételével képzelhető el. Az „új művészet” tehát bőséggel felvehet a teológiai gondolkodás, a szakrális spiritualitás szempontjából gyümölcsözően értékelhető mozzanatokat. Ezek a liturgia tereinek és tárgyainak nagymértékben kötött „használati” szabályait, valamint értelmezésük rögzített kereteit anélkül azonban nem „irhatják át”, hogy széleskörű egyeztetéseket ne kellene az egyházi dogmákat karbantartó fórumokkal lefolytatni. Tehát az egyházak által fenntartott kiállítótermek, múzeumok és galériák mutatkoznak ma leginkább a „köztes” térnek, amelyben a liturgia tényleges közegének „veszélyeztetése” nélkül lehetnek láthatóvá a keresztény spiritualitást is nagy szabadsággal és kötetlenül felfedező, értelmező kiállítások.

Nem léteznek olyanok, akik titkolják, hogy azok számára, akik ezeket a munkákat megrendelik, veszik, alkalmazzák, ilyen jelentéseket kívánnak továbbítani. Műalkotások sokaságában olyan elemek jelennek meg, amik a tapasztalat és konvenciók számára semmilyen kapacitást nem nyújtanak: mindaddig nem voltak benne a „világban”. Megmutatkozásuk egy szokatlan kapunyitás műveletével érnek fel és ezek a műveletek nem közelíthetők meg köznapilag. Az említett két kiállítás is példát tesz arról, hogy létezhetnek művek, amelyek egy különös tudat-, és érzelmi állapot jegyében (kegyelem) fogantak, és képesek/alkalmasak arra is, hogy egy másik emberben is felkeltsék a szakralitás érzését. Szellemi és érzelmi koncentrációt közvetítenek, ami képes kitölteni a szemlélőben azt a helyet, ahol a szentség misztikus aurája felfogható, megérezhető. Itt aztán szembetalálkozunk egy jól ismert jelenséggel (félreértéssel), aminek bizony az egyházi megrendelések is könnyen áldozatára esnek, és ami miatt olyan nehezen szívároghat a modern művészet számos érdemes vívmánya az egyházi reprezentáció közegébe. Arról van szó, hogy bizony ma már a transzcendentális jelentés nem az egyházi témákból következik elsődlegesen. Viszont azt sem érdemes nagyon firtatni, hogy egy alkotás hosszán tartó, bonyolult technikai kivitelezési folyamatában milyen tartóssággal van jelen a misztikus inspiráció, mint ahogy az sem feltétel, hogy a művész érzékelje, hogy alkotás közben a kegyelem állapotában részesült-e vagy nem. A szakrális funkció és a hittel születő művészet eltérő fogalomkörök, és nyilvánvaló az is, hogy a hitből önmagában nem feltétlenül születik ki zárólag csak jó művészet. De minden erős művészet

zavart kelt, réseket üt azon a konvenciók szabályozta folyamatosságon, ami a retrospektív szemlélet és igazodásokat általában jellemzi. Simone Weil megfogalmazásában a szakralitás nem más, mint egy különös úr, amelybe Isten behatolhat, amit Isten kitölthet. A szakrális művészet feladata vagy lehetősége tehát ennek az úrnak és a hozzá elvezető „résnek” a megteremtése. De igen nagy bátorság kell ahhoz, hogy a mai magyar egyházi közösségek elibé efféle alapvetést sugárzó művek kerülhessenek.

A nemzetközi művészet és magyar alkotók munkáinak esetében is láthattuk, hogy ma, amikor meggyengült az ikonográfiai kánon, a posztmodern eklektika rétegeiként egymásra préselődnek vallási jelképek, kulturális referenciák. Ezzel, mint tartalombővüléssel, vagy jelentésgazdagodással más boldogság idéződik fel a művészetben, a művészet irányából teológiai problémákra érzékeny szemlélőben és a folyamatot némi aggodalommal figyelő egyházi emberben.

A kelet-európai közeg egyházi művészete tele van giccsel. A letisztult és közvetlenül erkölcsi értékjegyekkel felruházható egyszerű anyaghasználat, a látzólagos üresség, rusztikus varrás és öltéstechnika így értelemszerűen ruhazza fel a minimalizmust az olcsó tetszetősséggel szemben valamiféle nagyobb, komolyabb kapacitással. Az építészeti minták is feltétlenül erről beszélnek. Nagy Tamás evangélikus templomai is ezt a tételt bizonyítják. Az is továbbá, hogy amint a liturgiához kötődés erélye enyhült, széleskörűen felszabadultabbá vált a liturgia és a művészet kapcsolata is. A modern muzsika számos megkerülhetetlen alakja „csak” zenét adott a templomnak, alig kapcsolódva az egyházi zenélés kötött liturgiái hagyományához, mégis kétségbe vonhatatlanul autentikus egyházművészeti küldetés ölt testet ezekben a muzsikákban (Messiaen, Gubajdulina, Arvo Pärt).

Közhely. A megismerés egyik fontos formája a művészet. A szentséghez kapcsolódni: ez a törekvés évezredek óta keresztül „működött” a közösségek kultúráját. Praktikum, esztétikum, szakralitás elválaszthatatlanul együtt hatott egy-egy tárgyban, ezért egy szervesnek tekinthető kultúrában a művészet a szent tér és idő, az embert védő környezet megteremtésében segít. A művészet mintái a mindenség rendjéről szólnak, gyakran világmodellét közvetítenek, végső soron pedig azt a benyomást, hogy a világ jelenségei között létezik egy érzékek feletti összefüggés. A kereszténység, illetve a szakrális közeg ezt az esélyt értelemszerűen irányban tarthatja, hatását fokozhatja.

A legújabb kori civilizációs és kulturális fordulat legnagyobb kihívása, hogy a globális egységbe szerveződő társadalom a folytonosság érdekében megbecsüli-e az elődök tapasztalatát és keresni kezdi-e, majd hasznosítani igyekszik-e a hagyomány tárgyi-szellemi emlékezetében megőrződött tudást? A szellemi és erkölcsi tartalmat, ami üzenetét válhat a jelenkorban, ami a deszakralizált közösségekben képződő úrt (értékvákuumot) a Simone Weil-i tartalommal, transzcendentális üzenettel (szentséggel) tölti meg. És ne kertesünk, terápiás reményeket is fűzünk a ma már alapvetően szabad idős tevékenységhez és/vagy a szórakozáshoz közelebb álló művészet egzisztenciájához. Éspedig a magasrendű idegműködés karbantartása érdekében. Mások ezt

úgy mondják, hogy vannak művészeti jelenségek, amelyekről segítséget kaphatunk a világból töredékesen megragadható, ámde a test és lélek

kiegyensúlyozottságában mégis nélkülözhetetlen rend megközelítéséhez.

Aknai Tamás

A közbeszéd felszínén alig érzékelhetően, de az egyházi és világi körökben, akár intézményi formában nagyon is jelen van a modern egyházművészet problémaköre. Kecskeméten Kortárs Keresztény Ikonográfiai Biennálét rendeznek, létezik a tájékozódást segítő Vox Artis Alapítvány, az Olajág Keresztény Művészeti Társaság 1997-ben jött létre, stb.

A közelmúlt egyik legfontosabb szemléje volt az 1988-as Mai magyar egyházművészet című kiállítás az esztergomi Keresztény Múzeumban. Grazban a 2003-as Himmelschwer című kiállítás a legaktuálisabb kortárs művészet jelent meg szakrális helyeken, működő templomokban. A Deák téri evangélikus templomban rendezték a Szakrális üveg-, gobelin- és táblaképek című kiállítást. I. Országos Kortárs Keresztény Művészeti Konferenciát 2005-ben rendezték meg.

Aranyfüst, zsákvászon...

Feljegyzések a szakrális magyar művészet helyzetéről, esélyeiről

nos intuitív tételezése szerint a kreatív és spirituális minőség szerves kapcsolatában mindig felfedezhető a transzcendencia, ami a szakrális képzetek „szál-láscsinálójaként” sajátos érzelmi – intellektuális állásfoglalásra készítenek. A mai magyar és egyetemes művészetben számos ide tartozó mester tevékenykedik. (Rögtönzéses válogatásban: Gellér B. István, Lovas Ilona, Türk Péter, Pápai Livia, Schmal Károly, James Turrell, Damian Hirst, Elias Olafsson, Anthony Gormley, Tara Donovan, stb.)

Vallásszociológiai felmérések és az utóbbi népszámlálás adatai szerint a határokon belüli Magyarországon a népesség kétharmada tekinti magát hívőnek. A kijelentés mögött rendkívül differenciált érzelmi, intellektuális – spirituális – kulturális és morális „viszonylatok” húzódnak meg, és mindennek feltétlen kapcsolata van a különböző típusú vallás- gyakorlat tényleges vagy imaginárius tereinek értékelésével. Ezek között az évezredek változatlanág kánonjaitól a folyamatos megújulás benyomásának reprezentációjáig igen sok minden befolyásolja a kü-

fel ők is a keresztény szimbolikát érintő „megjegyzéseikben”, illetve a liturgia és a művészet kapcsolatát feltáró „észrevételeikben”. A munkák sajátos esztétikai hatóereje mögött is kétségtelenül az a törekvés volt felfedezhető, hogy a jelképek mögé, az időzölésen felvetett archaikus utalások köré miképpen rendezhető a mai ember mindennapi realitásképe. Hogy miképpen valószínűsíthető és érvényesíthető egy – a szimbólumok mögé rejtett – „másféle” való-ság vélelme.

Ezek és az ilyen típusú alkotások nem minden esetben olyan művek, melyek kizárólag az egyházi művészet körében tesznek kísérletet a keresztény ikonográfia, jelképrendszer, tematika igénybevételére. Ellenben a területen mutatkozó alkotók magukat, műveiket sem kívánják valamiféle szentség aurájával körülvenni. Szerényebben, a közvetítés feladatára vállalkoznak csupán. Magattartásuk és szakmai-erkölcsi megfontolásaik általános érvényű megállapítások felismerésére sarkallnak. Tudomásul vették, hogy a liturgia többnyire templomi térben az iko-

PÁLYÁZAT

Nyári író alkotó műhely SVÁJC

A Ledig-Rowohl Alapítvány célja:

A svájci nemzetközi író alkotóműhelyt Jane Rowohl alapította a férje Heinrich Maria Ledig-Rowohl német kiadó emlékére. Az volt az óhaja, hogy lakóhelyükből, a Lavigny Kastélyból alkotó házat hozzon létre, olyan írók számára, akik az alkotás számára kedvező nemzetközi közösségben részt kívánnak venni. 1996-ban különböző országokból származó irodalomkedvelő emberek egy kis csoportja életre hívta az Alapítványt. Ledig-Rowohl aki olyan írók műveit adta ki, mint Albert Camus, William Faulkner, Ernest Hemingway, Günther Grass, Vladimir Nabokov, John Updike, Harold Pinter, Jean-Paul Sartre és még sok más XX. századi alkotót, mindig kutatta az új tehetségeket. Az Alapítvány, ennek szellemében bátorítani kívánja a fiatal írókat csakúgy, mint a már ismert alkotókat, hogy mutatkozzanak be. Azokat részesíti előnyben, akik nyitottak az eszemecserére.

A kuratórium tagjai:

Olivier BOURGEOIS (elnök)
Francis GREENBURGER
Eva KORALNIK
Olivier WENIGER

Felügyelő Bizottsági tagok:

Fawzia ASSAAD
Anna BOURGEOIS (koordinátor)
Francoise MULLER
Anne NOSCHIS
Susan TIBERGHIE
Wallis WILDE-MENOZZI

Lakhatási körülmények:

A Lavigny Kastély Genf és Lausanne között lévő kis faluban van, a Genfi tó és az Alpok között. Egyidőben maximum 8 író tudnak elhelyezni három hetes időtartamra. A meghívottak külön szobát és teljes ellátást kapnak, a szalonok és a kert mindenki számára nyitva áll. Néhány esti programtól eltekintve, amikor felolvasást tartanak, ill. találkoznak a helyi irodalmárokkal, teljes nyugalomban alkothatnak a gyönyörű környezetben. A résztvevők száma korlátozott és a legkülönbözőbb földrajzi környezetből származik.

Tartózkodás

3 hét, június elejétől szeptember közepéig, összesen 5 csoportban.

A pályázóknak meg kell jelölni a legkedvezőbb időpontot, ill. 2. és 3. alkalmas periódust. A bizottság az első időpontot veszi figyelembe, de nem mindig lehetséges minden kívánságnak eleget tenni, ezért kell több alkalmas időpontot megjelölni. Az időbeli besorolás semmiképp sem jelent értékítéletet.

Ki pályázhat?

Minden olyan író, akinek legalább egy publikációja van (nem saját kiadású) az alábbi területek egyikéről: szépirodalom, esszé, vers, fordítás, színház vagy mozi.

Függetlenül származásától a pályázónak angolul vagy franciául folyékonyan kell tudnia.

Hogyan kell pályázni?

A pályázati anyagot vagy angolul vagy franciául kell beadni és a következőket kell tartalmaznia:

Hivatalos kérelem, ami személyes bemutatkozást és a megfelelő időpontokat is tartalmazza;

Rövid indoklás, hogy miért kíván nemzetközi alkotó műhelyben részt venni;

A Lavigny-ban megvalósítandó írói terv bemutatása;

Egy egyoldalas életrajz, ami tartalmazza a publikációk felsorolását és a jelölt érdemeit;

Két ajánló levél írótól, kritikustól, kiadótól vagy fordítótól;

Egy max. 8 oldalas kivonat egyik munkájából angolul vagy franciául (ha szükséges lefordítva) Kérjük könyveket ne küldjenek!

A pályázati anyagot postán kell elküldeni az Alapítvány címére. **Beadási határidő: március 1.** Hiányos vagy márc. 1. után beérkező pályázatokat nem fogadnak el, semmilyen kivételt nem tesznek és a pályázati eredményeket április elején közléstessik.

Fondation Ledig-Rowohl

Montbenon 2
Case postale 2293
1002 Lausanne
Suisse/Switzerland
Tél.: +41 21 321 4545, Fax: +41 21 321 4546
e-mail: chlavigny@hotmail.com, www.chateauledigrowohl.ch

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait a Képcsarnok Pátzay Pál Termébe

HÚS ZOLTÁN

festőművész kiállítására.

Megnyitő 2006. október 12-én 17 órakor,
megnyitja Feledy Balázs művészeti író.

A kiállítás megtekinthető

2006. október 21-ig.

Pátzay Pál Terem

8000 Székesfehérvár, Országzászló tér 1.

Telefon: (22) 314-010

www.kepcsarnok.hu

Nyitva hétfőtől péntekig 10 – 18 óráig
szombaton 9 – 12 óráig.

AZ ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONTBAN
KOLOSVÁRY BÁLINT GRAFIKUS- ÉS FESTŐMŰ-
VÉSZ TERRA NOSTRA CÍMŰ
KIÁLLÍTÁSA LÁTHATÓ
2006. OKTÓBER 3-TÓL OKTÓBER 30-IG.

HELYSÍN:

1012 BUDAPEST, ATTILA ÚT 93.

TELEFON: 489-4900

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:

HÉTKÖZNAPOK 9-18 ÓRA KÖZÖTT

HÉTFŐGÉN 10-16 ÓRÁIG

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait a Képcsarnok Gulácsy Termébe a **HAMMIDO** Művészeti Iskola Művészet Határok Nélkül című (művészek Szegedről és testvérvárosából) kiállítására.

Megnyitő 2006. október 10-én 17 órakor

A kiállítást megnyitja

Szondi Ildikó, egyetemi adjunktus

A kiállítás megtekinthető 2006. október 31-ig

GULÁCSY GALÉRIA

6720 Szeged, Kárász u. 17.

Telefon: (62) 550-038

Nyitva hétfőtől péntekig 10–18 óráig,

szombaton 10–13-ig

www.kepcsarnok.hu

RÉSZTVEVŐK:

Szeged: Marosi Katalin, Pataj Miklós,
Szekeresné Véber Noémi, Sugár Ibolya,
Somogyiné Andriko Krisztina

Szabadka: Török István, Boros György, Zsáki
István, Gyurkovics Hunor, Kerekes Sándor,
Mandics Katalin, Márovits Gyúró, Donoszlovity
Suzana, Turzai Sándor, Molnár László

Turku: Sini-Meri Hedberg, Lena Poikolainen,
Raimo Rytinki, Tea Langh

Temesvár: Constantin Raducan, Corina Mutu,
Veronica Adorian, Mihaela Furdea,
Nicoleta Spatar

A KÓKA FERENC MŰVÉSZETI ALAPÍTVÁNY PÁLYÁZATOT HIRDET 2007. ÉVRE „ROKONOK” CÍMMEL

PÁLYÁZATI KÍRÁS:

képzőművészetet hivatásból gyakorló művész-családok, közel és távolabbi rokonok együttes bemutatkozási lehetősége, alkossanak egy műfajban vagy különböző(k)ben, legyenek festőművészek, grafikusok, üvegművészek, szobrászok, fotóművészek, textilművészek 2007. év során egy vagy több rokoncsalád kap csoportos kiállítási lehetőséget.

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK:

hivatásszerűen végzett képzőművészeti tevékenység bemutatása, életrajz benyújtása, rokon kapcsolati szálak bemutatása, a pályázat elbírálásához szükséges néhány alkotásról digitális foto/CD/katalógus melléklése, illetve annak jelzése, hogy a Rokonok kiállításon hány munkával kívánnak résztvenni.

A pályázatot írásban kell benyújtani a koka-alapitvany@freemail.hu címre, illetve a Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány levelezési címére: 1174 Budapest, Sóska u 50.

PÁLYÁZATI HATÁRIDŐ:

2007. január 20.

Az Alapítvány vállalja 2007-ban összesen 5 kiállítás megrendezését, a meghívók elkészítését, a kiállítás megnyitását, híradást a kiállításról, két héti nyitva tartást, értékesítési lehetőséget.

A KIÁLLÍTÓ MŰVÉSZEK FELADATA:

a kiállítási tárgyak helyszínre való, illetve onnan történő elszállítása, az általuk igényelt meghívók eljuttatása saját érdeklődők számára.

KIÁLLÍTÁS HELYSZÍNE:

1132 Budapest, Visegrádi u 6. fszt. 1,
100 négyzetméteres kiállítóhelység,
az Alapítvány helyszíne,
ahol 30-50 alkotás helyezhető el egyszerre.

PÁLYÁZAT ELBÍRÁLÁSA:

a pályázatok elbírálását bíráló bizottság végzi. A beérkezett anyag alapján a bizottság dönti el, hogy a pályázó rokonok nyertek-e kiállítási lehetőséget, illetve egy vagy több rokon család állít-e ki egy időben.

EREDMÉNYHIRDETÉS:

2007. január 31-én az alapítvány honlapján.

Budapest, 2006. szeptember 18.
dr. Molnár Valéria
Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány elnöke

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait

BALOGH GÉZA

festőművész kiállítására

2006. október 12-én 17 órára
a Képcsarnok Ferenczy termébe.
Megnyitja Egri Mária művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

2006. október 12–21-ig.

Ferenczy Terem

7621 Pécs, Király u. 29-31.

Telefon: (72) 310-469

www.kepcsarnok.hu

Nyitva:

hétfőtől péntekig 10 – 18 óráig
szombaton 10 – 13 óráig.

A Képcsarnok Mednyánszky Galériája mindenkit szeretettel vár **Hegedüs Endre, Lengyel Károly, Tenk László** festőművészek kiállítására a Magyar Festészet Napja alkalmából

Megnyitő 2006. október 14-én 14 órakor,
a kiállítást megnyitja Pogány Gábor
művészettörténész.

A Festészet Napja alkalmából
a galéria 10–18 óráig tart nyitva.

A kiállítás megtekinthető október 28-ig.

Mednyánszky Galéria

1052 Budapest, Károly krt. 26.

Telefon: (1) 317-5983

www.kepcsarnok.hu

Nyitva hétfőtől péntekig 10–18,
szombaton 10–13 óráig.

Hévízi Éva

„Játék a tüzzel” című tárlata és könyvbemutatója tekinthető meg a Duna Galériában.

A kiállítást Benkő László Liszt-díjas

előadóművész nyitja meg

2006. november 2-án 17 órakor.

Budapest, XIII. ker. Pannónia u. 95.

Látogatható: 2006. november 19-ig, hétfő

kivételével naponta 10-18 óráig

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait **Halácsy Mária** festőművész

EMLEKBE ZÁRT VILÁG

című kiállítására 2006. október 11-én 17 órára
a Képcsarnok Tóvári Tóth István termébe.

Megnyitja Ridegéné Török Mária
művészeti tanácsadó

A kiállítás megtekinthető

2006. október 12–21-ig.

Tóvári Tóth István Terem

9021 Győr, Bajcsy-Zsilinszky u. 35.

Telefon: (96) 324-800

www.kepcsarnok.hu

Nyitva:

hétfőtől péntekig 10 – 18 óráig
szombaton 9 – 13 óráig

MAKtár

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja
Megjelenik: 10 000 példányban
Kiadja: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Asztalosné Zupcsán Erika ötlete alapján alapította a MAK

Felelős kiadó: dr. Ferenczy-Nagy István, a kuratórium elnöke

Felelős vezető: Asztalosné Zupcsán Erika, igazgató

Főszerkesztő: Nemes Attila
nemes.attila@maktar.hu

Társ szerkesztő: Kóhalmi Andrea
kohalmi.andrea@maktar.hu

A szerkesztőség munkatársai:

Gömöri Beáta, Büki Attila, Györi Márton, Reich Éva,

Zielinski Tibor

szerkesztoseg@maktar.hu

Szerkesztőség:

1054 Budapest, Báthori u. 10.

Telefon: 428-5001

Fax: 473-1613

Layout, nyomdai előkészítés

Tiszai Szilárd, Szász Julianna

www.sealart.hu

A MAKtár digitális változata megtalálható:

www.maktar.hu oldalon

Nyomdai előállítás:

Press+Print Kft

Felelős vezető: Tóth Imre, igazgató

www.press-print.hu

e-mail: pressp@press-print.hu

ISSN: 1786-7525

Címlapon:

Losonczy István: Erdő 1. (részlet)

Hátoldalon:

Losonczy István: Erdő 2.

